

2024. ŐSZ

OPERA

RAJNA MARTIN

Tradíció, ambíció, inspiráció

BALÁZSI GERGŐ ÁRMİN

Elnyerte a balettvilág Oscar-díját

REQUIEM

TURANDOT

MAGYAR KARÁCSONY –

MVM PIKOLÓ PROGRAM

MEKKORA ISTEN TENYERE?

VALUSKA

International

Opera Awards-díjas

LITKAI GERGELY
Operarajongó

BMW i7 – KIFINOMULT
ÉLMÉNYEKHEZ.

A vezetés **élménye**. 100% elektromos.

A kép illusztráció. BMW i7 átlagfogyasztás: 0 l/100km; átlagos villamosenergia-fogyasztás: 18,5-23,7 kWh/100 km; CO₂-kibocsátás: 0 g/km.

Tisztelt Zenerajongók!

A kultúra mindig jó befektetés. A lányaim balettóráin, valamint több évtizedes koncert- és operalátogatásaim során is azt tapasztaltam, hogy a zenei élmények gazdagítanak bennünket. Mozart *Don Giovanni*-ja Claus Guth rendezésében például meghatározóan maradandó élményt jelent számomra. A művészet azonban többre is képes: tágabb értelemben hozzájárul az egészséges társadalom fenntartásához és a sikeres jövő eléréséhez. Bankcsoportunkon belül – a látványsportok mellett – a minőségi kultúra, valamint mindkét területen a fiatalok és az utánpótlás segítésének már bevett gyakorlata van, és az ausztriai központunk is hosszú ideje működik együtt a bécsi Operaházzal.

Ezért is nagy öröm számunkra, hogy a Raiffeisen Bank ezentúl a Magyar Állami Operaház stratégiai partnereként számos, színvonalas produkció létrejöttét, az intézmény működését és céljai elérését is segítheti. Bár a két intézmény tevékenységi köre merőben más, a közös értékek összekötnek bennünket: a legmagasabb minőségre, a folyamatos innovációra, a fejlődésre és a fenntarthatóságra való törekvés közös ügyünk. A szövetség, ami a magyar pénzügyi szféra csaknem négy évtizede meghatározó, univerzális pénzügyi szolgáltatásokat nyújtó szereplője és a 140 éves múltra visszatekintő, hazánk legnagyobb kulturális intézménye, az operajátszás egyik fellegrája között létrejött, a kultúra iránti elhivatottságot és a pozitív piaci megítélést egyszerre erősíti.

Bízom benne, hogy az *Ango100* szezonban a közös munka meghozza gyümölcsét, és ügyfeleink, akik bankunk szimbolikus sárga ajtaján benyitnak, egyben az OPERA varázslatos birodalmába is belépnek. Higygyék el, ez az élmény egy életre elkísér!

Yalcinkaya Veronika
a Raiffeisen Bank marketingigazgatója

Fotó: Demeter Vanda

OPERA

ERKEL

EIFFEL

BALETT

BALETTINTÉZET

ZENEKAR

KÓRUS

GYERMEKKAR

3 **Tisztelt Zenerajongók!**
Yalcinkaja Veronika beköszöntője

6 **Tradíció, ambíció, inspiráció**
Beszélgetés Rajna Martinnal

10 **Az ellentmondásokban rejlő erő**
Tulassay Ádám nyilatkozott

12 **Új fénytörésben**
Barta Dórával beszélgettünk

14 **Megsárgult fénykép a múltból**
Toronykóy Attilát kérdeztük

16 **Gulyás Dénes önmagáról**
Mekkora Isten tenyere?

18 **„Amit csak lehet, el szeretnék érni”**
Balázsi Gergő Ármin nemzetközi díjat kapott

20 **Megkoronázott életmű**
Rangos elismerést nyert a Valuska

24 **Klarinéttal egy életen át**
Várnai Beáta nyilatkozott

26 **Egy új fejezet**
Opera140

28 **„Elköteleztem magam Bartók zenéjével”**
Frédéric Chaslin-interjú

32 **Tovább a megkezdett úton**
20 éves a Solti Akadémia

36 **Amerikából jöttek**
Erwin Schrott, Matthew Polenzani

38 **A kultúra is ünnepe**
Díjak augusztus 20. alkalmából

40 **A ruha teszi?**
Jelmezkölcsönzés

44 **„Azt csinálom, amit szeretek”**
Életmód: Mona Dániel

48 **Az oroszok nyomában**
Három balett-bemutató

52 **„Már annak örülni kell, ha valaki szabott ruhában van”**
Divat: Schiffer Miklós

56 **Egy különleges kotta kálváriája**
Archív

58 **Évad végi ünnep**
Csillagóra

60 **Nyári élmény**
A sevillai borbély

62 **Gyertyaláng helyett**
VIII. Nagy Iván Nemzetközi Balettgála

64 **Tenni akarás, nem csak duma**
Operarajongó: Litkai Gergely

OPERA A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ MAGAZINJA

FELELŐS KIADÓ:
SZERKESZTŐ:
KÉPSZERKESZTŐ:
ARCULAT:
KORREKTOR:
GRAFIKAI TERVEZÉS, TÖRDELÉS:

Ókovács Szilveszter főigazgató
Filip Viktória
Iványi Jozsefa
Mátai és Végh Kreatív Műhely
Hajdú Lívია
Kohán József

HIRDETÉSFELVÉTEL:
ISSN 1789-4093
INGYENES KIADVÁNY.
LAPZÁRTA:

marketing@opera.hu

2024. október 31.

SZERZŐK: Braun Anna | Böcs Annamária | Filip Viktória | Jászay Tamás | Jávorszky György | Karczag Márton | Ménes Márta | Pallós Tamás | Pónyai Györgyi | Szentgyörgyi Rita | Ur Máté | Várhegyi András

CÍMLAPPOTÓ: Nagy Attila

FOTÓ: Benois de la Danse, Berecz Valter, Bihari János Táncegyüttes, Sabine Brauer, Bruckner Sebestyén, Craig Gibson, Csibi Szilvia, Demeter Vanda, Dömölky Dániel, Dumaszház, Emmer László, Fay Fox, Herman Péter, Wilfried Hösli, Intermusica, Jónás Jácint, KIM, Kummer János, Ligeti Edina, Jennifer Lorenzini, Marco Borrelli, Martinez, Nagy Attila, Beata Nykiel, OPERA Archivuma és Emlékgyűjteménye, Origo, Rákossy Péter

Tradíció, ambíció, inspiráció

Szerző: Filip Viktória

Bő egy éve annak, hogy kinevezték az OPERA első karmesterének. Azóta számos sikeres előadást, ragyogó *Don Giovanni*-premiert vezényelt, az előttünk álló évadban pedig a *Macbeth*, valamint a *Stuart Mária* bemutatója vár rá, ősszel A bolygó hollandit dirigálta, újévkor A denevér-, húsvétkor pedig a Mascagni-szériát fogja. A *művészi építkezés* mellett külföldi felkéréseiről, zengőajtókról és pálcákról is beszélgettünk.

A címlapfotózás kulisszái mögé ezúttal is bepillanthatnak videónk segítségével.
Készítette: Opera Café

Aranykor - Ybl120 hangverseny, 2024 - Fotó: Berecz Váler

„Megfontolt előrehaladást kíván meg tőlem ez a pozíció” – nyilatkoztad első karmesteri kinevezésedkor az *Opera Magazin*nak. A tavalyi évadhoz képest egyrészt az előadások mennyisége nőtt, másrészt a zeneszerzők listája bővült: Wagner, Mascagni és Donizetti is felkerült az operaházi repertoárodra. Milyen szisztéma szerint építkezel? Melyek azok a darabok, operák, amiket a pályád egy későbbi szakaszában szeretnél elvezényelni és miért?

Nincs szisztémám. Tapasztalat és intuíció útján próbálok meg ráérezni, hogy melyek azok a művek, amelyeket közel engedhetek magamhoz, és melyek azok, amelyek előadásával érdemes volna még várnom. Felmérem a darab szellemi, zenei és technikai követelményeit, melléveszem az ambíciómat, és hozok egy döntést, hogy belevágok-e vagy sem. Annak örülök, hogy egyre jobban kezdem látni, mely kompozíciók azok, amelyek elvezénylését még korainak érzem, akármennyire is szeretem őket, mint zeneműveket.

A korodból fakadó friss látásmód kifejezetten előnyös lehet egy olyan mű esetében, mint például *A denevér*, amit 1895-ös operaházi bemutatója óta szinte minden évben játszik, és turnéra is elvitt az intézmény. Mennyire kell és mennyire érdemes kimozdítani a rutinból a zenekart és a szólistákat?

Ha a kérdés az interpretáció frissességéről szól, akkor feltétlenül kell és érdemes minden alkalommal újraolvasni a partitúrát, egyrészt mert sok részletét képes az ember elfelejteni, másrészt bizonyos zenei problémákra sokkal érvényesebb megoldást találhatunk, ha újra áttanulmányozzuk a művet. Azonban az opera többek között abban is különbözik a szimfonikus zenekari működéstől, hogy na-

gyon fontos szerepet kapnak a tradicionális zenei megoldások, melyeket belátással és megfelelő mértékletességgel persze meg lehet változtatni, feltéve, ha annak valós és hiteles alapja van. Egy előadás frissessége azonban nem múlik a már bevett szokások mennyiségén, sőt olykor felszabadítóan hat az együttesre az ezekből fakadó biztonságérzet, amely megfelelő inspirációval párosítva ihletett estét tud eredményezni.

A felújított Operaház sokkal jobb akusztikával és szélesebb technikai palettával rendelkezik, mint a rekonstrukció előtt: többek között szabályozható a zenekari árok magassága és a nézőtér alatti nyomótérre állítható zengőajtók nyílnak. Hogyan használsz ezeket a lehetőségeket?

Különböző korszakok különböző árokmagasságot igényelhetnek. Nagy, késő romantikus operák esetében sok lehetőség nincs az árok szintjének megváltoztatásra, hiszen az előszínpad alatti rész a zenekari árokban nem emelhető hidraulikusan, amely területre ezen operák esetében szükség van. A *Don Giovanni*-t emelt zenekari árokkal tudtuk játszani, ami sokkal tisztább, áttetszőbb hangzást eredményezett az auditoriumban. A zengőajtókkal való kísérletezésre eddig nem volt alkalmam és időm a produkcióim alatt, sokkal inkább javítottam az utolsó pillanatig a zenekari szólamkottákat vagy kértem még egy megbeszélést az énekes kollégáimtól.

A technikai nüanszoknak nagy szerepük lehet, ezek közé tartozik a karmesterpálca kérdése is. Számodra mi a legfontosabb egy pálca esetében? Használz az OPERA Zenekar egykori trombitaművésze, a negyven éve pálcakészítéssel foglalkozó, Préda László készítette darabot?

Fotó: Nagy Attila

Fotó: Nagy Attila

A legfontosabb, hogy ne zavarjon, és ne fájjon a kezem, ha hosszú órákon keresztül használom. Egy időben csak Préda-pálcát használtam, de az övéi többnyire fából készülnek, ebből kifolyólag havi szinten törtem el véletlenül munka közben őket, és ezt egy idő után meguntam. Azóta elsősorban üvegszálból készült pálcákat használok.

A tavaszi *Don Giovanni*-premier egy kész, több jeles operaházban is bemutatott produkció. A világhírű rendező Claus Guth mennyire szabta a budapesti társulatra a 2008-as rendezését? Volt olyan változtatás, amit közösen gondoltatok ki?

Claus Guth csak a főpróbahétre érkezett Budapestre, hogy az utolsó simításokat elvégezze, inspiráló gondolatait az addig bepróbált előadáshoz átadja. A lényegi munkát a rendező instrukciói nyomán négy héten keresztül Caroline Staunton, a berlini Staatsoper játék mestere végezte, akivel nagyon

Aranykor - Ybl120 hangverseny, 2024 - Fotó: Berecz Valter

megszerettük egymást és nagy öröm volt vele együtt dolgozni. Az ő munkáját segítette még Harangi Mária főjáték mestere. Caroline számtalan operaházban vitte már színre Claus rendezését, elmondása szerint minden alkalom kicsit más, egyrészt a színház maga, másrészt a szereposztás saját adottságaiból kifolyólag is.

2025 júliusában a Tiroli Ünnepi Játékokon ismét együtt dolgoztok majd Bartók *A kékszakállú herceg vára* és Poulenc *La Vox humaine* című operáin. Claus Guth – aki még nem rendezte Bartók művét – milyen mértékben támaszkodik arra, hogy magyar dirigensként otthon vagy Bartók zenéjében és a Győri Filharmonikus Zenekar élén már vezényelted a darabot?

Nyilvánvalóan magyarságom volt az egyik oka annak, hogy felkért erre a közös produkcióra. Ebben a konkrét esetben ez nagy szerencse, ha viszont azt az általános, nagy tendenciát nézzük, hogy vezető nemzetközi házakban olasz operákra leginkább olasz, német operára elsősorban német, cseh operára mindenekelőtt cseh karmestert hívnak, hosszú távon nem túl kecsegtető kelet-európai csekélységem számára. A megtiszteltetés ebben az esetben azonban óriási, Claus nagyon nagy bizalmat szavazott nekem, miután látta, hogyan dolgozom a *Don Giovanni*-rendezésében. Ráadásul pont ettől az évadtól veszi át a Tiroli Ünnepi Játékok vezetését Jonas Kaufmann, ebből kifolyólag nagy eseménynek ígérkezik a jövő nyári fesztivál.

Milyen fontos események várnak még rád az előttünk álló évadban az OPERÁ-n kívül?

A Tiroli Ünnepi Játékok mellett több örömteli bemutatkozás is lesz az évadban. Novemberben, a Luxemburgi Filharmonikus Zenekarral való közös koncertjeim után a Londoni Filharmonikus Zenekart vezényelhetem, ami óriási mérföldkő az életemben. Télen visszatérek a Nemzeti Filharmonikusokhoz és a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarához. A Rádió művészeti együtteseivel többek között a *Can-tata Profanát* adjuk elő. Visszaulva az interjú elejére, ez például egy olyan feladat, amivel magamtól még vártam volna, de úgy éreztem, a mű iránt régóta tartó csodálatommal és szeretetemmel mégis megpróbálhatom. A Győri Filharmonikusokkal nagyszerű programokat fogunk játszani Richard Strauss-tól Poulenc-ig, és első olaszországi felkérésemnek is eleget teszek májusban: a Teatro La Fenice zenekarát vezénylem három alkalommal Velencében. Az OPERA-i munkáimmal együtt ez mind szép, izgalmas és számomra jelentős feladat. ◊

Az ellentmondásokban rejlő erő

Szerző: Filip Viktória

Verdi *Requiemje* egyházzenei alkotás vagy színpad nélküli opera? Mi áll a középpontjában, a halálfélelem vagy a bizakodás? Ezekre a kérdésekre is keresi a választ az OPERA novemberi bemutatója, melynek kapcsán a rendezővel, Tulassay Ádámmal beszélgettünk.

Fotó: Bruckner Sebestyén

Nem először találkozunk az Operaház színpadán szcenírozott oratóriummal. Bach *Máté-passiója* ihletett vizuális megjelenést kapott, amelyben a vetített szimbólumok és a szereplőkhöz rendelt különleges tipográfia emelte ki a mű mélyebb rétegeit, míg Händel *Messiása* a *Porgy és Bess* díszletében játszódtott, ahol a szereplők egy katasztrófa helyzet után a reményt keresték. A *Requiem* rendezésének koncepciója narratív elemeket társít Verdi művéhez, így a tételek egymáshoz lazán kapcsolódó jelenetekként tárulnak fel. „Hogy operaibb vagy oratorikusabb a zenei textúra, attól függően lesz az adott tétel jelenetszerűbb vagy inkább csak egy kép, egy beállítás. Az egyes epizódok azáltal kötődnek egymáshoz, hogy mindegyik mintha egyetlen szereplő – a soprán szólista – víziójának részét képezné. Minden jelenet a halál tematikájával foglalkozik, de mindegyik más szemszögből közelít” – avat be a részletekbe a rendező.

A megfelelő vizualitás kialakításában Pillinger Tamás világítástervező és Czeglédi Zsombor animációtervező is részt vesznek. Munkájuk azért is jelentős, mert a vetített videók a Csúcs Angéla által jegyzett díszlet szerves részét képezik. „A produkció koncepciójának kialakításakor többek között a *Metropolis* című film szolgált referenciaként, így a díszlet is egy városképből indul ki. Ám a díszlet képes egy absztrakt térként is működni, amely az animáció segítségével alkalmassá válik arra, hogy megjelenítse egy-egy szereplő belső világát is” – mondja Tulassay Ádám.

A Lisztopád Krisztina tervezte jelmezek színe ennek megfelelően visszafogott, küllemükben pedig a modern és a '20-as évek világa ötvöződik. Az előadásban a mozgás is fontos szerepet kap. Csúzi Márton koreográfus ugyanis olyan egyéni, jól felismerhető mozgásformákat tervez a kórusnak és minden énekes szólístának, amelyek erősen kötődnek a karakterükhöz. A szünetre a több

altételtől álló *Dies irae* tétel végén, azaz a *Lacrimosa* után kerül sor. „A *Dies irae* zenei lezárása jó lehetőséget biztosít arra, hogy egy rövid időre összehúzzuk a függőnyt” – mondja a rendező.

Felmerülhet a kérdés: milyen előnyei és hátrányai vannak egy olyan mű szcenírozásának, ami alapvetően nem színházi keretek közé készült? Tulassay Ádám szerint a pozitívum annak a lehetősége, hogy sokféle irányba el lehet vinni az előadást. Ez egy olyan fajta szabadság, amit valószínűleg nem sokszor tapasztal meg egy rendező, ha meghatározott cselekménnyel bíró operai műveket visz színpadra. „Ebben a szabadságban az a leginspirálóbb, hogy az egész alkotói csapat fantáziáját felszabadítja. Ugyanakkor felveti azt a kérdést is, hogy ennek a műnek egyáltalán szüksége van-e a színpadra állításra, hiszen tökéletesen kiteljesedik a koncertteremben is. Ezt tiszteletben tartva igyekszünk további értéket hozzáadni anélkül, hogy elvonnánk abból, ami a darab színházon túli erejét adja” – világít rá a rendező, akinek Berlinben és az Egyesült Királyságban szerzett tapasztalatai szerint is egyre gyakoribb, hogy az oratóriumokat szcenírozva adják elő: Händel *Messiása*, valamint Verdi, sőt Mozart *Requiemje* is látható ilyen formában.

A darab fő üzenetével kapcsolatban óvatosságra int, hiszen az igazán jó műalkotás titka az, hogy kérdéseket vet fel, amikre gyakran egymásnak ellentmondó válaszok születnek. „Azt gondolom, hogy Verdi *Requiemje* is egy olyan kompozíció, ami a halállal kapcsolatban oly sok különböző érzést kelt bennünk: egyszerre félelmetes és feloldást keltő, felemelő és megrázó – és pontosan ezekben az ellentmondásokban van az ereje, ami miatt újra és újra foglalkoztat bennünket.”

Új fénytörésben

Szerző: Filip Viktória

Hosszú idő után **új rendezésben láthatjuk** az Operaházban

Turandot, a kínai hercegnő történetét.

Puccini utolsó, befejezetlen operájának mindig impozáns képeit, jól ismert alaprétegeit, drámai jeleneteit ezúttal mozgásszínházi elemek, a műben felsejlő hatalmi struktúra láthatóbbá tétele és a zeneszerző halála után komponált két teljesen különböző karakterű befejezés egymás mellé helyezése gazdagítja.

Barta Dóra rendező-koreográfussal a novemberi bemutató kapcsán beszélgettünk.

A Harangozó- és Seregi-díjas, a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével is kitüntetett Érdemes művész munkáira az egyéni sorselemzések iránti fogékonyság, a mélylélektani kérdések új szemszögű felvetése, ám ugyanakkor az alapművek narratív szálának pontos végigvitele is jellemző. A *Turandot* azonban más szempontból is érdekes. „A végül szerelmi történeté váló mű tartogat olyan más ok-okozati összefüggéseket, a cselekményt tovább gazdagító feszültségforrásokat is, amelyek a főszereplőt körülvevő hatalmi struktúrában, s annak működési formájában lelhetőek fel” – világít rá Barta Dóra,

Fotó: Dömölky Dániel

A produkció látványvilágáról, a próbák mikéntjéről itt még több részletet tudhatnak meg. Készítette: Opera Café

aki az előadáson belül egy olyan asszociációs teret is létrehoz, amely új dimenzióként vonul végig a darabon olykor megerősítve, máskor idézőjelbe téve az egyes mozzanatokot vagy épp elgondolkodtatva a nézőt. „Ezt a réteget a kortárs táncművészek fogják megjeleníteni, akiknek koncentrált jelenléte, izgalmas aurája egy új esztétikai többletet ad majd hozzá a klasszikus operai formához, tehát ezúttal nem szokványos táncbetétekről van szó” – árulja el Barta Dóra.

A Turandotnak két befejezése van. Puccini ugyanis elhatalmasodó gégerákja miatt nem tudta végigkomponálni az operát, így halála után Franco Alfano a zeneszerző utolsó jegyzetei alapján fejezte be azt. Az 1926-os, a milánói Scalában tartott premier kivételével – ahol ott hagyták abba a játékot, ahol Puccini sajátkezü hangjegyei véget értek – Alfano kiegészítésével adták és adják elő az operát a világ minden táján. Azonban Luciano Berio csaknem nyolc évtizeddel később, 2002-ben új finálét írt. „Örömmel fogadtam, hogy az OPERA vezetősége a Berio-féle változatot preferálta a premierre, (a premier a Berio-, a további előadások az Alfano-verzióval láthatóak – a szerk.), mert ez a befejezés világviszonylatban is egyre nagyobb teret hódít, ráadásul közelebb áll az én rendezésem alapkonceptiójához is: a szereplőkben lejátszódó folyamatokról, színházi és drámai hatásokról szól, emberközelivé téve az előadást, míg Alfano a klasszikus operai végkifejletet hangsúlyozta. Engem, mint alkotót a két zenei befejezés majdhogynem két külön előadás létrehozására készítetett, mert nem pusztán csak árnyalatnyi különbség van köztük!”

A *Veszedelemes Éden*, valamint a *Dido és Aeneas* című operákat már sikerre vivő alkotó ismét Tihanyi Ildikó látványtervezővel dolgozik együtt a díszleteken és a jelmezeken. A letisztult képi világ a kínai kultúra sajátos-

ságaira épülő, ám minimalista stílusú lesz, amely Turandot minden rezdülésére reflektálni tudó, a benne létrejövő változásokat demonstrálni képes látványként lesz fontos része a rendezői koncepciónak és az előadásnak. Időbelisége nem meghatározott, akár a mába is helyezhető. „Variációgazdag, színpadi struktúrájában igen sokoldalú, nagy, látványos képekkel teli előadásról van szó, amelyben ugyanakkor szépen helyet talál a tömegtablók mellett a műre jellemző finom kamaraopera-jelleg is, hiszen sok olyan zárt jelenet van benne, amik izgalmas, belső történéseket fejtenek ki – magyarázza Barta Dóra. – A jelmezek is a keleties trend jegyeit viselik magukon, de letisztultságukkal, nemességükkel, vonalaik és színkódjaik által akár egy futurisztikus világ elemei is lehetnének. Fontosnak tartottam, hogy a díszlet és a jelmez nagyon erős összhangot hozzon létre, így Ildikó a teljes látványvilágban koherens egységet teremthetett. Nagyszerű tehetsége és lenyűgöző szakértelme mindig szárnyakat ad a vízióimnak.”

Puccini egyik legnépszerűbb műve 1927-es budapesti bemutatója óta három, több évtizedet is megélt rendezésben futott. Időről időre azonban érdemes újradefiniálni még a legnépszerűbb operákat is. „A többszörös ismételt műsorra tűzése a remekműveknek egyfajta természetes szokásjog, de a közönség mindig nyitott az újrafelfedezésre is – hangsúlyozza a rendező-koreográfus. – Az operák adott aktuális időszakba való beágyazódottsága, a napi reflexiók a világ változásával együtt alakul át. Ha egy másik korban tekintünk ugyanarra a darabra, az különböző nézőpontokat, más inspirációkat hoz, így az alkotó számára új fénytörésbe helyezi a művet az idő. Ez a fajta állandóan változó nézőpont tudja élővé tenni a nagy klasszikusokat.”

Megsárgult fénykép a múltból

Szerző: Bócs Annamária

Az Operaházban idén nem pusztán *A diótörőn* keresztül élhetnek át egy izgalmas karácsonyi történetet a gyerekek. *A Magyar karácsony* című mű, az MVM Pikoló Program részeként visszarepít a 20. század elejére. Az *izgalmas és rendkívüli felújítás* rendezőjével, Toronykő Attilával beszélgettünk a nem mindennapi időutazásról.

Fotó: Nagy Attila

Hogyan esett erre a műre a választás?

Ókovács Szilveszter ötlete volt a darab felújítása, amely Ádám Jenő erdélyi néprajzi hagyományokra épülő, karácsonyi egyfelvonásos, többek között Kocsár Miklós zeneműveivel. Ádám Jenő karmester, tanár, a néprajzos hagyományok ismerője, ápolója és Kodály Zoltán tanítványa volt. Az 1931-es kompozíció érdekessége, hogy vélhetően ez a mű ihlette Kodályt a *Székelyszó* megírására. A felújított dalműnek „éjszaka a múzeumban” hangulata van, hiszen a múlt egy darabját eleveníti fel és hozza vissza mai világunkba. Mivel az ősbemutató után több mint kilencven évvel a modern kor emberének mindez egyhangú lehet, és mivel a jelenkorunk, egészen pontosan gyermekeink szánjuk a produkciót, ezért készítettünk hozzá egy történetet, ami keretbe foglalja az erdélyi jelenetet.

Miként jelenik meg a modern kor a színpadon?

A kerettörténet által, amit Szokolai Brigitta dramaturggal alkottunk meg. Ennek előnye – a „történet a történetben” szerkezet létrehozásán túl –, hogy a néző jobban bele tud helyezkedni a darabba. Az elgondolás szerint a gyermekek – azaz a Magyar Állami Operaház Gyermekkarának tagjai, a gyerekszereplők – besurrannak az Operaházba, egyikük édesapjának munkahelyére, és ezzel bekerülnek az eredeti, karácsonyi jelenetbe. Az izgalmas időutazásnak is betudható cselekményben a múlt és a jelen összefonódik, Ádám Jenő hangja – mint az *Őz a Csodák csodájában* – közvetlenül megszólítja a fiatalokat. A dramaturgia érdekes átkötést alkalmaz, mivel a modern kori gyerekszereplők váratlanul egy rokon kapcsolatot fedeznek fel a múltbeli, 1931-es – vagyis a klasszikus – történet résztvevői között. A gyermekek kiválasztása Hajzer Nikolett, a Gyermekkar karigazgatójának segítségével valósul meg.

A látványvilágban hogyan jelenik meg a jelen és a múlt ellentéte?

Az eredeti mű olyan, mint a karácsony egy megsárgult, régi fotográfián. Ezt keretezi a modern, színes, mai ruhába öltöztetett közreműködők képe, amely nagyon izgalmas kontrasztot kap Juhász Katalin látványtervező segítségével. A *diótörő* című balett díszleteit használjuk, valós hóeséssel, életszerű, meghitt, karácsonyesti hangulatot teremtve, az erdélyi autentikus régmúlt képét elénk tárva, mintegy panoptikumként. Rendezéstechnikai támogatásként a korhű öltözékekbe öltöztetett alakok, a gazda, a nagyapó és a betlehemesek olykor meg is merevednek egy pillanatra, mozdulatlaná válnak, a fényképszerűséget érzékeltetve. Mindezzel még erősebb kontrasztot kap a mai rohanó világ és a régmúlt lassúsága. Rendezőként az a célom – mindazon túl, hogy a darab a mai kor gyermekeit megszólítsa –, hogy a nézők behelyezkedhessenek a karácsony szépségébe, meghittségébe, mindezt a múltból küldött, megsárgult képeslap megelevenítésén keresztül. ○

Gulyás Dénes önmagáról

Szerző: Pallós Tamás

A Helikon Kiadó gondozásában 2013-ban jelent meg Gulyás Dénes *Mekkora Isten tenyere?* című önéletrajzi kötete, amelyből most nemzetközi hírű tenorunk személyes elbeszélésével egy *kamaradarab készül*. A Juhász Róza színész, rendező által kigondolt „vallomásos monodramát” decemberben mutatják be az Operaház Medgyaszay termében.

Az egyéni hangvételű „dialogizáló monológ” keletkezéstörténetéről szólva Juhász Róza régi barátságokra hivatkozott: „Huszonhét évig éltem Nagykovácsiban, ahol Dénes is lakik, rendszeresen összejártunk. Tudtam, hogy neves, világszerte ismert operaénekes, de amikor elolvastam az önéletrajzát, megdöbbentem; úgy éreztem, ez nem maradhat a polcon, írnom kell belőle egy darabot. Fölhívtam Dénest, aki boldogan vette a felvetésem, úgyhogy nekiálltam dramatizálni a könyvét. Nem volt könnyű, mert meglehetősen sűrű szövetű szövegről van szó. Kialakult a koncepció; zenei bejátszások, vetítések, fotók kísérik majd a másfél órás monodramát; én csak négy kis jelenetben leszek közreműködő. Közös munkával együtt írtuk meg a darab végleges »kottáját«. A szöveget Dénesnek meg kell tanulnia, éppúgy, ahogy egy opera esetében az adott szerepet, szöveget.”

Fotó: Origo, 2024

MEKKORA ISTEN TENYERE?

Juhász Róza szerint egy jó prózai előadás is tele van ritmusváltásokkal, színekkel, érzelmekkel. Viszont míg az opera esetében minden benne van a zenében, és a rendező pontosan tudja, hogy mi, mikor történik, mire gondol a szereplő, addig a prózai előadáshoz az említett „összetevőket” úgy kellett alakítani, hogy azok egy hatásos (mono)drámává álljanak össze.

Miért érezte fontosnak a biográfia színrevitelét? „Először a könyv címe ragadott meg: *Mekkora Isten tenyere?* Mit jelent ez a művészek esetében? A tehetséget kapjuk, isteni ajándék, amelyet meg kell szolgáljunk. Erősen foglalkoztattak Dénes küzdelmei; miközben sikereket aratva járta a világot, ott volt a gyerekek születése, a távolság, a család iránti felelősségérzet, az állandó és egyre erősebb küzdelem e két »létmód« összehangolása érdekében. Ebben a darabban egy operaénekes története által, univerzálisan jelenik meg a mindenkor művészsors a maga nagyszerűségével és nehézségeivel. Megszületik Dénes első gyermeke, de több hétre el kell utaznia, ott kell hagynia a feleségét és az újszülöttet, mert épp Yehudi Menuhin várja Bonnban, hogy Mozart *Titus kegyelme* című operájának címszerepét énekelje. Hónapokat töltött Amerikában – többek között a New York-i Metropolitanben énekelve –, távol a családjától. A művészetnek ára van! Ajándék és szolgálat. Ez a ketősség adja a darab drámaiságát.”

Gulyás Dénes a számára újszerű feladattal kapcsolatban megjegyezte: „Ez a darab nem arról fog szólni, hogy mitől jó vagy rossz egy előadás, vagy merrefelé szerepeltem a nagyvilágban. Persze érintőlegesen ezek is benne lesznek, de sokkal inkább az emberi és lelki folyamatokra összpontosítottunk Rózával. Hangsúlyos például a nagyapám elvesztése, akinek a koporsója mellől mentem a zeneakadémiai felvételimre.

Hasonlóan mélyen érintett az első feleségem autóbaleset miatt bekövetkezett halála. Aztán asztmás lettem, úgy éreztem, minden összeomlott; aggódtam, hogyan fogom tudni felnevelni a három gyermekemet. Végül egy doktornő, egy igazi varázsló húzott ki a mocsárból...”

A „monológ” fontos momentumai a művészet szerepéről való elmélkedés: „Próbálom továbbvinni azt, amit Hamvas Béla Nietzsche-ből kiindulva *Überschöpfung* címen kifejtett: az ember »önmagát önmagából és önmaga fölé alkotja meg«. Én művészként a saját életem alapanyagából újra és újra megteremttem önmagam. De igyekszem megmutatni, hogy Ferencsik János miért volt zseniális; elmondani, hogy Szepes Mária mit írt a zenéről, és milyen érzés volt a pápának énekelni...”

Szeretné eloszlatni a tenorokkal kapcsolatos negatív sztereotípiákat is: „A tenorokról általános kép, hogy valamiféle modoros csodabogarak, akik ész nélkül ordítanak a színpadon. Huszonöt évig tanítottam a Zeneakadémián, de világ életemben, pályám elejétől küzdöttem az olyasféle felfogással, hogy egy énekes ne gondolkodjon, csak énekeljen.”

A formálódó darab műhelymunkájáról szólva Gulyás Dénes elárulta, hogy nem volt egyszerű a szövegrészek kiválogatása, ugyanis a könyvben leírtak is csupán az általa megélt töredékei: „Róza rendezőként, dramaturgként összerakta a *mondanivalót*, figyelt az időrendre, arra, hogy az elhangzó gondolatok egymásba karoljanak. Azt szeretném, hogy legyenek olyan pillanatok, amikor a néző-hallgató könnyesre neveti magát, és olyanok is, amikor megrendül. Harminchat oldalnyi prózai szöveget kellett megtanulnom! Ez műfajilag egy új, de nagyon izgalmas kihívás számomra.”

„Amit csak lehet, el szeretnék érni”

Szerző: Braun Anna, Filip Viktória

○ Melnyik Tatyjana, Balázs Gergő Ármin

Először fordult elő, hogy a *balettvilág Oscarjaként* számon tartott Benois de la Danse díjat magyar táncos nyerte el. A Magyar Nemzeti Balett principálja, Balázs Gergő Ármin férfi táncművész kategóriában érdemelte ki a rangos elismerést, megosztva Artemy Belyakovval, a moszkvai társulat vezető táncosával.

Joggal lehetünk büszkéek a korábban Magyar Bronz Érdemkeresztrel kitétetett, Junior Prima díjas táncművészre, a 2022/23-as évad Étoile-jára. A tánc világában már a jelölés is hatalmas elismerésnek számít: a díjátadón a világ legjobb táncművészei állnak egymás mellett a legendás Bolsoj Színház színpadán. Életműdíjat olyan nagy nevű táncművészek és koreográfusok vehettek át eddig, mint Rudi van Dantzig, William Forsythe, Mikhail Baryshnikov, Maurice Béjart, Marina Semyonova vagy Hans van Manen.

○ FOTÓK: BENOIS DE LA DANSE

○ Melnyik Tatyjana, Balázs Gergő Ármin

○ Qu Zijiao, Andrei Uvarov, Balázs Gergő Ármin, Artemy Belyakov

A Koreográfusok Nemzetközi Szövetsége 1991-ben alapította a Benois de la Danse elismerést, amit évente osztanak ki az előző esztendőben a tánc terén legkimagaslóbb teljesítményt nyújtó táncosoknak, illetve életműdíjat a legnevesebb koreográfusoknak és művészeknek. Nemcsak a jelöltek, a zsűri is a világ legjobbjaiból áll, idén a Magyar Nemzeti Balett igazgatója, Solymosi Tamás is részt vett az értékelésben. Sőt, 2024-ben nemcsak egy zsűritagot és egy nyertest adott Magyarország, de ezen felül egy jelölést is Melnyik Tatyjana személyében, hiszen őt is felterjesztették a díjra.

Balázs Gergő Ármint *A Pygmalion-hatás*-ban nyújtott alakításáért jutalmazták, aki ezzel megelőzte a Mariinszkij Színház, a Mihajlovskij Színház és a milánói Scala jelöltjeit. Az elismerés Leon szerepéért járt, amivel a principál igencsak megküzdött. „A versenytáncemekkel tűzdelt, neoklasszikus koreográfia nem a legkönnyebbek közül való. Sokat segített a helyzeten, hogy nagyon közel állnak hozzám Boris Eifman munkái – a *Karamazov testvérek* Alekszejét is nagyon szerettem –, így óriási élmény volt a világhírű koreográfussal együtt dolgozni, aki a magyarországi premier előkészítése miatt utazott Budapestre” – avat be a részletekbe Balázi.

A kitüntetésnek komoly visszhangja volt a magyar sajtóban és azóta számos, külföldi megkeresés is érkezett. „Számomra a budapesti OPERA és a családom a prioritás, így okosan válogatva élek ezekkel a lehetőségekkel. A kis, bronz szobor is az Étoile-díjam mellett foglal helyet a nappalim egy kiemelt pontján” – mondja a táncművész. A díjakra mérföldkőként tekint, amik extra motivációt adnak, akár az olimpikonoknak az aranyérem. „Mindez azonban nem azt jelenti, hogy hátra lehetne dőlni: amit csak lehet, el szeretnék érni. Hozzá kell tennem, hogy ezekhez az

eredményekhez nagyban hozzájárul, hogy a Magyar Nemzeti Balettben táncolhatok. Ha nem lenne ilyen repertoárunk, nem dolgozhatnánk világhírű koreográfusokkal és nem ismernénk a nemzetközi szakmában. A társulatot egyre inkább a világ élvonalbeli együtesei között tartják számon” – hangsúlyozza a principál.

Az előttünk álló évad feladatait szemlélve kiemeli, hogy *A hattyúk tava* előadásai és *A diótörő*-szezon mindig nagyon jó élményt jelentenek, a legjobban várt pedig a *Manon* és *A víg özvegy* visszatérése, valamint az új bemutató, *A bajadér* lesz számára. „Tökéletes végszó, hiszen egy új darabbal zárni a szezont, mindig emlékezetes marad.” ○

A Magyar Nemzeti Balettintézet övendékei is rangos díjakat hoztak haza a nyáron. A fiatalok júniusban Japánba, Kobe városába utaztak, hogy a Grand Ballet Competition elnevezésű versenyen mutassák be tudásukat. A kiemelkedően jó szereplés eredménye, hogy Varga Lilla Emese klasszikus balett és modern tánc kategóriában is elnyerte az első helyet, Fövényi Róza a klasszikus balett kategória második legjobbja lett, ahogy Pálfi Adél is, aki a modern tánc kategória második díját és a zsűri különdíját is kiérdemelte. Berki Laura klasszikus balettben a negyedik legjobbnak bizonyult. A csapatot Radina Dace kísérte el, aki 2019 óta művészeti vezetője a Magyar Nemzeti Balettintézetnek. Tanítványai már számos hazai és nemzetközi versenyen, így a VIBE, a Tanzolymp, a Hungarian Ballet Grand Prix és a Budapest Ballet Grand Prix megmérettetésein is kimagasló eredményeket értek el. ○

Megkoronázott életmű

Szerző: Filip Viktória, Jávorszky György

Egy intézmény életében mindig kiemelt pillanat, ha *díjazzák egy produkcióját*. Eötvös Péter, a kétszeres Kossuth-díjas, világhírű zeneszerző utolsó, a Magyar Állami Operaház megrendelésére készült *Valuska* című operája elnyerte az International Opera Awards elismerését ősbemutatók kategóriában.

○ Valuska, 2023 - Szalonlay Tünde, Hábeiler András, Heja Zsolt - Fotó: Nagy Attila

○ Az International Opera Awards díjak - fotó: Wilfried Hösl

A International Opera Awards díjat Harry Hyman brit üzletember és operarajongó alapította 2012-ben azzal a céllal, hogy elősegítse az opera mint művészeti forma ismertségét, rávilágítson az operai sikerekre, valamint anyagi forrást biztosítson a feltörekvő tehetségek számára. A jelöltek listáját elismert szakemberekből álló zsűri állítja össze, John Allison, a londoni székhelyű *Opera* szaklap szerkesztőjének elnöklétével. Összesen húsz kategóriában díjazzák többek között a karmestereket, a rendezőket, a női- és férfi-énekeseket, a lemezfelvételeket, továbbá az új produkciókat, az ősbemutatókat, a társulatokat és a fesztiválokat is. Az előző években a kiemeltek rangos listáján olyan nevek szerepeltek, mint a Metropolitan Opera kórusa, a Salzburg Fesztivál, Antonio Pappano, Sonya Yoncheva és az idei gálán is vezénylő Vladimir Jurowski világhírű karmester.

Az átadóra október 2-án került sor a Bajor Állami Operaház szervezésében a müncheni Prinzregententheaterben. Az 1901-ben nyílt színházat Max Littmann tervei alapján építették, a nézőtér konstrukcióját pedig – hasonlóan a bayreuth-i Festspielhaus-hoz – maga Richard Wagner dolgozta ki. Az ő műveinek előadására szánták az épületet, melynek koncerttermében jelenleg több mint ezer néző foglalhat helyet. Az ünnepélyes átadót tehát ők, valamint az OperaVision élő, online közvetítésébe bekapcsolódók követhették a világ minden tájáról. Az est házigazdája a BBC adásaiból ismert brit médiaszemélyiség, Petroc Trelawny volt.

A gálán több ünnepélyes beszéd is elhangzott, az alapító Harry Hyman a következőket hangsúlyozta: „A világ minden közösségének szerepe van abban, hogy az opera ügye előremozduljon. Minden előadás a földgolyó megannyi tájáról érkező énekeseket, zenészeket, rendezőket, technikai személyzetet és menedzsereket egyesít, elősegítve a ha-

tárokon átívelő együttműködések, olyan előadásokat létrehozva, amelyek emberek millióit inspirálják, kihívást és lebilincselő élményt jelentenek számukra. Az International Opera Awards e hihetetlen művészeti forma különböző területeinek legjobbjait ünnepli, értékelve azon művészek és társulatok szenvedélyét és tehetségét, akik fáradhatatlanul dolgoznak azon, hogy az opera formáló erejét a közönség elé tárják.”

Az est folyamán számos szép pillanatnak lehetünk tanúi. Az egyik legemlékezetesebb Eötvös Péter Valuska című operájának győzelme és a Magyar Állami Operaház produkciójának rendezője, Varga Bence beszéde volt. „Megtiszteltetés itt lenni, és a darab rendezőjeként képviselni a teljes produkciót. Legmélyebb hálámat szeretném kifejezni az egész csapat felé. Itt van velem a színpadon Mezei Mari, aki ezt a csodálatos librettót írta és Szennai Kálmán karmester, aki összehozta a fantasztikus zenekart, a látnoki tervezőket, az énekeseket, akik nemcsak énekesek, hanem igazi, kivételes képességekkel rendelkező színészek is. Szeretnék köszönetet mondani a csodálatos kórus tagjainak és vezetőjüknek, valamint a színház minden nélkülözhetetlen háttérmunkásának. Végül, de nem utolsó sorban hálámat fejezem ki a Magyar Állami Operaháznak, amiért lehetőséget biztosított számunkra, hogy életre keltsük ezt a darabot. De ahol fény van, ott árnyék is van. Ennek az operának az atyja, a forrása, szeretett zeneszerzőnk, karmesterünk és tanárunk, Eötvös Péter már nem lehet velünk. Péter, köszönöm ezt az utazást, köszönöm, hogy ma ismét összehoztál bennünket. Mindig emlékezni fogok rád, és biztosan tudom, hogy nem vagyok ezzel egyedül. Ünnepejünk együtt az opera varázsát és őrizzük meg Eötvös emlékét!” – mondta meghatottan a rendező, aki lapunknak adott exkluzív nyilatkozatában elmondta, hogy „ez a díj elsősorban posztumusz tisztelgés Péter előtt.

Főlöslleges és hiábavaló volna ezt tagadni, hiszen ez így van rendjén. Mindemellett ebben a kategóriában az egész produkciót jelölték – nem csak a zenét –, ami hatalmas öröm, hiszen minden résztvevő jogos és büszke tulajdonosa lehet ennek a díjnak.” Rendezőként Eötvös operáján dolgozva számos kihívást és emlékezetes pillanatot élt át. „Péter vizionárius szerző volt, a szó szoros értelemben látók, aki úgy írt zenét, hogy látta maga előtt, hogy pontosan mi történik a színpadon. Ezt egyeztetni, olykor saját ötlet mellett kiállva konfrontálódni, olykor pedig a jó tanácsot megérteni és elfogadni volt a legnehezebb. A legnagyobb öröm ebben az időszakban egyértelműen a Péterrel való találkozások voltak, a kávék, a könyvek, a beszélgetések...”

Az ősbemutatók kategóriában idén tíz produkció versenyzett, köztük az Opera Philadelphia, a brüsszeli La Monnaie / De Munt, a Montréali Opera, a madridi Királyi Operaház, a Drezdai Semperoper és a Brnói Nemzeti Színház. Felmerül a kérdés, hogy egy fiatal rendező számára egy ilyen elismerés milyen mértékben nyithat új kapukat a nemzetközi operaélet felé. „Esetemben a nemzetközi perspektíva nem csak vágy, de kényszer is, ha kizárólag operarendezésből szeretnék megélni. Felkérés ugyan nem jár automatikusan a díj mellé, de valóban hivatkozási alap lehet menedzserek, igazgatók felkeresésekor. Rögös út, minden további ígélet nélkül, de hazudnék, ha azt mondanám, nem vágyom rá” – mondta Varga Bence.

Ahogy említettük, a zeneszerző özvegye, a Valuska librettistája, Mezei Mari is jelen volt a díjátadón. Mint azt az Opera Magazinak elmondta, nehéz egyértelmű választ adni arra a kérdésre, hogy erre a darabra összegzésként vagy különálló entitásként gondoljunk. „Péter minden operájára úgy tekintett, mint teljesen önálló kompozícióra, amelynek karakterét, hangját a választott téma és a választott nyelv adta meg. Ilyen módon a Valuska is különálló és egyedí, különös tekintettel a magyar nyelv és a szöveg egyediségére. Nyilvánvaló viszont, hogy miután operák sorozatát zárja ez a mű, egyrészt benne van minden, ami az előző operák tapasztalata, másrészt az egyéni Eötvös hangzás egy gyöngysorrá fűzi operái gyöngyszemeit.”

○ Harry Hyman az International Opera Awards díj alapítója - Fotó: Wilfried Hösli

○ A Bajor Állami Operaház Zenekara Vladimír Jurowski karmesterrel

○ Prinzregententheater, München

○ Varga Bence, Mezei Mari és Szennai Kálmán a díjátadón - Fotó: Sabine Brauer

Ha kíváncsiak a díjnyertes Valuskára, itt megtekinthetik 2024. december 2-ig!

○ Valuska, 2023 - Bátki Fazekas Zoltán, Miksch Adrienn, Farkaséti Mária, Szalontay Tünde, Ujvári Gergely, Pál Botond, Varga Donát, Cser Krisztián, Beer Benjámin, Halász Gergely, Níh Dunc Hoang Long, Pataki Bence - Fotó: Nagy Attila

A nemzetközi elismerésnek köszönhetően Eötvös Péter *Valuska* című operája visszatér az OperaVision oldalára. Az internetes portálon (2024 első féléve után) ismét látható december 2-ig, csakúgy, mint az International Opera Awards díjátadója. Érdemes megtekinteni az operai műsorszámokkal gazdagon tűzdelt, ünnepi gálát, már csak azért is, mert a Bajor Állami Operaház Zenekara működött közre zeneigazgatójuk, – a 2018-ban az International Opera Awards elismerést az Év Karmestere kategóriában elnyerő – Vladimír Jurowski vezényletével. Egyúttal az este egyik legfelelőbb pillanatát is újranézhetjük, amikor Varga Bence Mezei Mari és Szennai Kálmán jelenlétében mondott köszönetet a díjért.

Klarinéttal egy életen át

Szerző: Pallós Tamás

Ha ott ül a zenekari árokban vagy a koncertpódiumon, biztosak lehetünk: eszményien szól majd a klarinét. Személye, jelenléte garancia. Rendszeres szolgálatán túl felvételek sokasága igazolja kivételes muzikalitását, legendásan biztos, lenyűgöző hangszertudását. Hűségés típus, 1986 óta tagja az együttesnek. Várnai Beáta ebben az évadban *a Magyar Állami Operaház Zenekari Kamaraművésze*.

„Főiskolás koromban tanárom, Kovács Béla ajánlására felvételiztem a Magyar Állami Operaház Zenekarába. Nála senki nem ismerte jobban a zenei beállítottságomat. Ő maga is huszonöt éven át volt a dalszínház szólóklarinetosa. Keszler György még a pécsi konziban kamarazeneire oktatott, aztán az OPERÁ-ban a kollégám lett. Mindenképp meg kell említenem még első klarinétos elődömet, Bánhegyi Gézát, akiktől ugyancsak sokat tanultam” – meséli indulásáról a kitüntetett. A műfaj iránti elköteleződés azonban a kezdet kezdetén nem volt magától értetődő: „Őszintén szólva azelőtt nem ismertem, ezért nem is igazán szerettem az operát, de jött egy karmester, Jurij Szimonov, akivel eljátszottuk a *Trisztán és Izoldát*. Ez földrengésszerű erővel hatott rám és mindent megváltoztatott. Akkor jöttem rá, hogy mire képes az opera: zenei téren mindent lefed és mindent felülmúl.”

Fotó: Berecz Valter

Várnai Beáta a sűrű operai elfoglaltsága mellett a kamarazenélésre is szakított időt, és a szólófeladatok is rendre megtalálták: „Van egy oktett, egy kvintett; huszonöt-harminc éve koncertezünk együtt, külföldön is többször jártunk a Filharmónia, illetve az OPERA szervezésében. Sokszor fújhattam szólót különböző jeles karmesterekkel az említett Jurij Szimonovtól Rico Saccanin át Pinchas Steinbergig. Egyszer Cecilia Bartolival is léptem, a budapesti koncertjén a színpadon kísérhettem. Steinberg kért fel, hogy játszsam el Mozart klarinétversenyének szólóját, Kovács János vezényletével pedig Weber két klarinétversenyét adtuk elő.”

A kedvenc zeneszerzőkre térve a klarinétművész nem hezitál: „Richard Strauss operái és zenekari művei állnak a legközelebb hozzám, de nagyon szeretem például Mahler szimfóniáit és Stravinskyt is. Amikor bekerültem a zenekarba, még a balettrepertoár része volt a *Tavaszi áldozat* és *A tűzmadár*. A beosztó kollégáknak mindig felhívom a figyelmét, ha Richard Strausztól kerül valami terítékre, azt »lestoppolom«, szeretném én játszani.”

Az elmúlt évtizedekben bejárta a világot: „Régebben minden évben öt-hat turnénk volt, többször jártunk a zenekarral »délen«, sokat koncerteztünk Olaszországban, Spanyolországban, Portugáliában. Egy külső zenekarral jártam Hong Kongban; a Solti György-Soros György Alapítvány díjazottjaként Amerikában, egy hónapon át a Chicagói Szimfonikusok vendége lehettem. Most már redukálom ezeket az alkalmakat, főleg azért, mert nem szeretem a repülőutakat; a hosszabb turnékat inkább átengedem a fiataloknak.”

Pályafutásának meghatározó élményei Jurij Szimonov említett, örökre elkötelező Trisztán-vezényletével vették kezdetüket: „Nagyszerű volt a munka a hazai karmes-

terekkel is, többek között Lukács Ervinnel, Oberfrank Gézával, Kovács Jánossal. De említhetem a lemezfelvételeket, a külföldi dirigenseket, Lamberto Gardellit, Christoph Eschenbachot... Utóbbival az *Anyegin*t adtuk elő, illetve vettük fel a Műpában. Ez azért is fontos számomra, mert Richard Strauss mellett Csajkovszkij – és különösen az *Anyegin* – ugyancsak a favoritom. Steinberggel remekül sikerült a *Salome*, de mások mellett az *Otellót* is játszottuk a vezényletével. Elképesztően gondolatébresztő magyarázatokat, instrukciókat fűzött az operák egyes részleteihez. Úgy is tudott újat mondani, hogy évtizedek óta jól ismertem a szóban forgó műveket.”

Mit jelent számára a „kamaraművészség”? „Nem tudtam előre, hogy engem tüntetnek ki. Akkor érzékenyültem el igazán, amikor meglepetődöttem mentem fel a színpadra, a nézőtérben ülő társulat soraiból pedig meghallottam a balettművész fiam hangját, aki ugrálva kiabálta: »Bravó anya!« Csodálatos, hogy ennyi évet tölthettem el itt, és külön büszke vagyok arra, hogy az Operaház szeretetét továbbadhattam másoknak, mindeneelőtt a saját gyermekemnek is.”

Fotó: Nagy Attila

Egy új fejezet

Szerző: Filip Viktória

Kevés kőszínház tudhat magáénak 140, szinte folyamatosan játszott évadot, amiben ugyanazon épület játssza a főszerepet. Az Operaház ilyen, ráadásul minden korban a legmagasabb technikai és művészi színvonalat hozva.

Hosszú volt az út az 1860-as évek elején a Jókai Mórban és Andrássy Gyula grófbán felmerült, önálló operaház ötletétől, a Podmaniczky Frigyes, mint a Fővárosi Közmunkák Tanácsának elnöke által nyélbe ütött, egy ócskapiacnak és rossz hírű matrókocsmáknak helyt adó telek vásárlásán keresztül az Ybl Miklós tervezte és építette neoreneszánsz palota elkészültéig és 1884. szeptember 27-i, ünnepélyes átadójáig. Az azóta eltelt csaknem másfél évszázadban többféle dinamika hatott az épületre, hiszen művészi pályák folyamatos hullámzásának, emelkedésének és lezárásának adott otthont. Közeli példa lehet a felívelésre a balettvilág Oscar-díját elnyerő Balácsi Gergő Ármin (ld. cikkünket a 18-19. oldalon – a szerk.) vagy a New York-i Metropolitanban ebben az évadban debütáló Kálmán Péter. A búcsú kapcsán a nemrég elhunytak juthatnak eszünkbe, köztük Berczelly István baritonlegenda vagy Kaszás Ildikó, aki Seregi László alkotótársa, állandó balettmestere volt. Más pillanatok a kezdet kezdetéhez vagy az utolsó találkozáshoz köthetők. Solti György nagyvű dirigensi karrierje az Operaházban vett repülőrajtot (a Maestro szellemiségét őrző

○ Novák Irén, a Kulturális és Innovációs Minisztérium helyettes államtitkárának beszéde - Fotó: Berez Valtér

○ Zemlényi Eszter, Kapi Zsuzsanna, Fűrjes Anna Csenge, Rajna Martin, Kovács János, Medveczky Ádám, Kovácsházi István, Halász Péter, Bartos Barna, Pataki Bence és az OPERA Énekkara - Fotó: Nagy Attila

○ Fotó: Nagy Attila

OPERA 140

Solti Akadémia húszéves fennállását ünneplő gálára is az Ybl-palotában kerül sor október 20-án – a szerk.), míg az ez év márciusában elhunyt Eötvös Pétert, a világhírű zeneszerzőt és karmestert az intézmény kötelékébe tartozó Eiffel Műhelyházban láthatták és ünnepelethették utoljára a nézők, utolsó operájának, az azóta az International Opera Awards díját elnyerő *Valuska* ősbemutatóján.

A szinte folyamatos működéshez hozzájárult, hogy az Operaházat mindig is igyekeztek a legmagasabb szintű technikai megoldásokkal ellátni, ill. azokat a legkörülményesebben karban tartani. A nyitáskor beépített, hidraulikus, öntöttvasból készült Asphaleia-színpadgépezet a 19. század végének legjobb rendszerei közé tartozott, a tizenhat tonnás vasfüggöny és a padlástéri tárolómedencéhez kapcsolt záróberendezés pedig a világon elsőként jelent meg a nézők biztonságát szavatolva. Az 1912-es és az 1980-84 között zajló két jelentősebb átépítést követően 2017 és 2022 között átfogó rekonstrukción esett át az Operaház, amelynek köszönhetően a 21. század elvárásainak megfelelő Bosch-szín-

padtechnika, robotlámpák, led izzók, modern hangtechnika emeli az előadások színvonalát. Az operakultúrát egy kívül-belül megújult épület reprezentálja, ahol a zenészek hamarosan már nem kottalapról, hanem lapozópedállal ellátott tabletről olvassák a hangjegyeket.

Az állandóságot maga az épület is szavatolja, hiszen 140 éve ugyanaz a Ház jelent egyet az műfaj hazai fellelegvárásával. Ez a magyar kultúrtörténetben nem magától értetődő jelenség. A Nemzeti Színház például működött a Rákóczi út és a Múzeum körút sarkán, a Blaha Lujza téren és Thália Színház épületében is, jelenlegi, Duna-parti komplexuma 2002-es elkészültéig, és a Zeneakadémia is Liszt Ferenc Hal téri otthonából indult, később került át az Andrássy útra (amit ma Régi Zeneakadémia-ként ismerünk), majd 1907-ben avatták fel a Liszt Ferenc téri főépületet. Igaz, az idők folyamán az Operaház is kapott bástyákat maga mellé: az Erkel Színház még Városi Színház néven, 1951-től tartozik az OPERA kötelékébe, amelynek legfrissebb, egyben legmodernebb tagja a 2021-ben átadott Eiffel Műhelyház.

Az állandósághoz a megbízhatóság is hozzátartozik, amelynek egyik mutatója az a tény, hogy az Operaház 140 év alatt mindössze a két világégés, 1956, a '80-as években végzett és a 2022-ben befejeződött rekonstrukció során zárta be kapuit. A Covid-világjárvány alatt ugyan nem lehetett nyilvános előadást tartani, de a virtuális térben, online közvetített, élő produkciók mégiscsak tovább éltek az operakultúrát a nehéz időkben is.

Nem könnyű felvázolni egy ekkora időszak ívét, de mindenképp érdemes visszatekinteni rá – már csak azért is, hogy a következő, az OPERA történetében nyíló, új fejezetnek értő módon láthassunk neki. ○

Az intézmény 140 évét összefoglaló filmetűd ide kattintva elérhető! Készítette: Opera Café

„Elköteleztem magam Bartók zenéjével”

Szerző: Szentgyörgyi Rita

Tizenöt tagú zenekarával járja Franciaország vidéki kastélyait, operakeresztmetszetekkel megismertette a legkisebb falvak lakóit. A francia sztárkarmester, zeneszerző, zongoraművész Frédéric Chaslin a budapesti OPERA felkéréséből merítette az opera-átiratok ötletét. A *Pelléas és Mélisande* után *októberben az Otellót és Mahler VIII. szimfóniájának* koncertszerű előadását vezényli, ill. vezényelte a Magyar Állami Operaház együtteseivel és szólistáival.

○ Mahler VIII. szimfónia, 2024 - Fotó: Nagy Attila

○ Fotó: Martinez

Milyen messzire nyúlik vissza a kapcsolata a magyar zenei élettel, magyar zeneszerzők műveivel?

Amióta az első zongoratanárom a kezembe adta Bartók *Mikrokozmoszát*, onnantól kezdve elköteleztem magam Bartók zenéjével. A másik fontos szál akkor indult, amikor Pierre Boulez asszisztense voltam az Orchestre de Paris-ban, majd Eötvös Péter zeneigazgatása alatt az Ensemble intercontemporaine-ben. Három évig dolgoztunk együtt Eötvössel, általa fedeztem fel, hogy Magyarország a zene országa, a magyar zeneszerzőknek kivételes kapcsolatuk van a ritmussal, a ritmikus zenei formákkal.

Debussy Pelléas és Mélisande-ja az első opera, amit megtanult tizenöt éves korában, korrepetitori vizsgáján is ezt mutatta be, Pierre Boulez cardiffi produkciójában asszisztensként vett részt. Hogyan lehetséges, hogy a budapesti OPERA felkéréséig nem vezényelte ezt a művet?

Régi, bensőséges kapcsolat fűz Debussy szimbolistának tartott, valójában pszichoanalitikus operájához. Egy bukaresti fesztiválon 1996-ban vezényeltem már korábban koncertváltozatban. Érdekességként említem, hogy a párizsi konzervatóriumban olyan tanárhoz kerültem, aki memorizáló gyakorlatként „bemagoltatta” velünk a teljes partitúrát és librettót. Azt vallotta ugyanis, hogy enélkül nem lehet elég magabiztosan vezényelni egy művet. A budapesti előadás zenekari próbái alkalmával felhívtam a zenészek figyelmét arra, hogy ha a legelső ütemben megváltoztatom az első hangjegyet, akkor megkapom *A kékszakállú herceg vára* első taktusait. Bartók kacintásnak szánta ezt Debussy felé, akinél *Mélisande* valójában *Kékszakállú* utolsó aszszonya, akinek sikerül elmenekülnie a várból. Tehát a két mű között van folytonosság és párhuzam. A zenének a szöveget kell szolgálnia, másfelől viszont az idő múlásával mind-

két esetben a zene felértékelődött a szöveg, a Pelléas esetében Maeterlinck álomszerű darabjának a kárára.

Először keresztmetszet változatban, saját zongorakiséretével szólaltatta meg a Pelléast a Covid idején a budapesti OPERA ingyenes közvetítéssorozatában.

A Covid-járvány alatt sok hasonló „akcióra” kényszerültem. A brüsszeli La Monnaie operaháznak a *Toscát* „sűrittettem”, a nancyi operának a *Rigolettót*. A Pelléas esetében egy Debussytól olvasott levél is hatott rám az opera reduktív változatánál, ő maga írta, hogy szeretne egy tömörebb verziót készíteni belőle. A saját elképzelésem szerencsésen találkozott a Magyar Állami Operaházzal. A felkérésük nyomán beindítottam egy hosszabb távú projektet, amelyben kisebb vidéki kastélyokban operakeresztmetszetekkel népszerűsíttem a műfajt.

Milyen tapasztalatokat szerzett a Pelléas színpadi változatának bemutatójáról az Eiffel Műhelyházban 2022-ben, a performansz-színház koncepcióról?

Nagyon kellemes, gördülékeny volt az együttműködés az énekesekkel, különösen Pelléas, Mélisande és Golaud megformálóival. A magyar énekesek kivételes odaszánással építették fel a szerepüket mind hangilag, mind színészilag. A zenekar is egészen kiváló munkát végzett, az általam hangszerelt verzióban tizenöt zenész szerepel. Némi véleménykülönbség adódott a dán rendezővel bizonyos jelenetek kihúzása miatt, de aztán konszenzusra jutottunk. Manapság sajnos megszokott jelenség az operában, a zenés színházakban, hogy a karmester és a rendező között konfliktusos a kapcsolat. Ennek több összetevője szokott lenni, köztük a teljes megértés hiánya a mű irányába vagy a rendezői koncepció mindenáron való megvalósítása.

Mahler zenéjéhez kitüntetett vonzalom fűzi, olyannyira, hogy könyvet írt róla néhány éve, pontosabban a X. szimfónia fiktív befejezéséről egy bécsi karmester által. A monumentális VIII. szimfónia koncertszerű előadását vezényelte nálunk októberben, amiről Mahler maga is azt mondta, hogy ez a legnagyobb, amit valaha komponált...

Mahler köztudottan kora egyik legnagyobb operakarmestere volt, de mint zeneszerző soha nem komponált operát. A VIII. szimfónia számomra nem pusztán egy szimfonikus mű, hanem opera-kantáta költői betétekkel. A monumentalitás a Mahler-szimfóniáknál a zenén túli szféráknak is szól. Mindenben jelen van nála a spiritualitás, a fájdalom és az élményanyag, ami az életét beárnyékoló tragédiákból fakad: öt éves kislánya halála, felesége, Alma hűtlensége, a saját szívbetegségének súlyosbodása. Emellett a zenei fejlődésének korszakaival egyenes arányban egyre mélyül műveinek tartalma. Mahler mind a személyiségében, mind a zenéjében lenyűgöző. Mielőtt nekilátott volna a komponálásnak, elvonult, elbújt a saját lelki barlangjába. „Az egész világ zsenialitása benne van a zenémben” – vallotta. Távol állt tőle bármiféle vallásosság, a szó eredendő értelmében volt hívő, mélyen hitt Isten létezésében. A VIII. szimfónia szellemiségében keveredik a misztikum, a spiritualitás, a szentlélek általi megtisztulás kora középkori szerzetesek latin szövegeivel, míg a mű második része lényegében egyezik Goethe *Faustjának* utolsó szakaszával, amelyben a megbocsátó isteni szeretet győzedelmeskedik.

Verdi Otellóját is dirigálja José Curával a címszerepben. Milyen a viszonya ehhez a kései Verdi operához?

Húsz évvel ezelőtti karmesteréveim kihagyhatatlan darabjai közé tartozott az *Otello*. Akkoriban a bécsi Staatsoper rezidens dirigense voltam, az olasz repertoár megkerülhetetlen része volt Verdi. Ha lehet sorrendet állítani, nálam az *Aida*, az *Otello* és a *Falstaff* a dobogós Verdi-operák. Elég rendhagyó háttérkörülmény nála, hogy az *Aida* után tizenhat évig nem írt operát. Valójában Wagner személye, hihetetlen népszerűsége okozta a leblokkolást. Verdít a múlt operaszerzőjeként kezdték számon tartani, míg Wagnert a jelen üstököséiként. Tulajdonképpen megvárta Wagner halálát, és közvetlenül utána nekilátott az *Otellónak*. José Cura teljes értékű zenész, zeneszerző, dirigens, kiváló tenor, elismerem a zenei és emberi kvalitásait. Bécsben a Staatsoperben dolgoztunk utoljára együtt a *Sámson és Delilában* még a 2010-es években. Öröm újra találkozni vele. ◯

OPERA KLUB

**CSATLAKOZZON
AZ OPERAKLUBHOZ
ÉS RÉSZESÜLJÖN
A TAGSÁGGAL JÁRÓ
ELŐNYÖKBEN!**

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ:

Tovább a megkezdett úton

Szerző: Filip Viktória, Jávorszky György

Solti György – vagy ahogy a világon mindenhol ismerik, Sir Georg Solti – mindig is szívesen dolgozott fiatal muzsikussal, álmai közt szerepelt egy nyári kurzus létrehozása olaszországi, nyári otthona közelében. Ez az elképzelés valósult meg az énekesek és a korrepetitorok fejlődését szolgáló Solti Akadémia létrejöttével, amely *az Operaházban ünnepelte húsz éves fennállását* nagyszabású gála keretében. Az alapítók közül Jonathan Papp művészeti vezető és Candice Wood ügyvezető igazgató nyilatkozott az *Opera Magazin*nak.

Hogyan jött létre a Solti Akadémia?

Jonathan Papp: Candice és én már korábban szerettünk volna létrehozni egy hasonló projektet, de a Lady Valerie Soltival való találkozás hozta el a döntő pillanatot. Amikor felvetette az együttműködés lehetőségét – ő maga is gondolkodott egy ilyen típusú programon –, természetesen boldogan éltünk vele, nagy megtiszteltetés volt számunkra.

Candice Wood: Lady Valerie Solti aktívan vett részt a munkában, mindig szorosan, egy csapatban dolgoztunk. Az Akadémia-projekt

nagyon közel állt a szívéhez, mert szeretett a fiatal művészekkel olyan helyen dolgozni, amit ő és a férje is kedvelt. Castiglione della Pescaia az egész Solti-család számára egy spirituális hely volt, ahol több mint negyven boldog nyarat töltöttek. Valerie halála után a házaspár két lánya, Claudia és Gabrielle viszik tovább szüleik örökségét. Gabrielle a svájci alapítvány alelnöke, az Amerikában élő Claudia pedig az ottani bizottság tanácsadója. Mindketten közeli barátaim, így az Akadémia igazi családi vállalkozás.

Panoráma a velencei Giorgio Cini Alapítvány épületével

Fotó: Marco Borrelli

Fotó: Jennifer Lorenzini

Tapasztalataik szerint hogyan hat az énekesek munkájára a hamisítatlan, toszkán környezet, illetve a korrepetitorok esetében Velence városának hangulata?

J.P.: A fiatal művészek számára inspiráló ez a kulturális légkör, mert megtapasztalhatják, hol is születtek azok a zeneművek, amelyeken éppen dolgoznak. Egy séta a castiglionei korzón felidéz bennük a *Parasztbecsület* jeleneteit, miközben olyan nyelvet hallanak maguk körül, ami a bel canto repertoárra jellemző. Velence szépsége és történelme hasonlóan varázslatos élményt kínál a zongoristáknak és az énekeseknek, akik részt vesznek a kurzuson. Azonnal *Otello* juthat eszükbe, de akár Wagner néhány műve is, hiszen ő is eltöltött itt hosszabb időt.

C.W.: Mind Toszkána, mind Velence ikonikus helyszín, ahol Itália csodái szép számban megtalálhatók. A bel canto repertoár megértéséhez a művészeknek muszáj itt időt tölteniük, a korrepetitoroknak pedig szinte kiváltság a velencei Giorgio Cini Alapítványnál tartott, tíz napos kurzuson részt venni, miközben Longhena és Palladio épületei, valamint Veronese festményei veszik körül őket.

A jelentkezőknek komoly, kétfordulós válogatáson kell megfelelniük, két, őket ajánló szakembert is meg kell jelölniük, hogy részt vehessenek a teljes ösztöndíjat és ellátást biztosító, három, ill. másfél hetes kurzuson. Mennyien jelentkeznek és milyen szempontok szerint választják ki a résztvevőket?

C.W.: Évente mintegy négyszáz jelentkező közül válogatunk, az utolsó körben maradt jelölteket élőben vagy online hallgatjuk meg. Mivel a sikeresen bekerülők száma nem nagy, meg kell róla győződnünk, hogy akiket felveszünk, jól tudnak majd csapatban dolgozni. Személy szerint olyanokat szeretek bevaló-

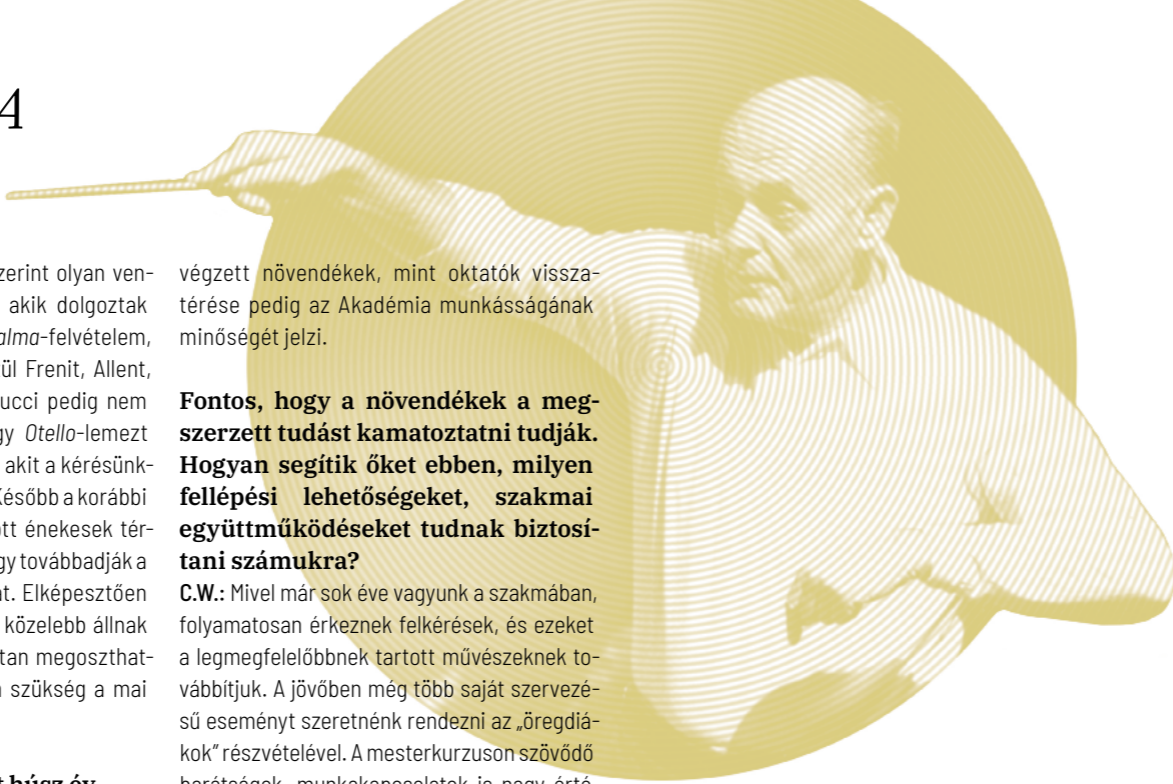
gatni, akik megindítanak, nem elég csupán a hang „tűzijáték”, a bravúros éneklés.

J.P.: A tehetség és a potenciál a legfontosabb, de a megfelelő hang színezet is elengedhetetlen. A jelentkezőknek arról is meg kell tudni győzni bennünket, hogy az Olaszországban töltött idejüket jól tudják majd kamatoztatni, és nem csak valamiféle zenés nyaralásként élik meg azt.

Hogyan alakult ki a koncepció: a bel canto stílus, az olasz, 19. századi repertoár fókusz, a résztvevők száma, ami az énekeseknél 12 főt, a korrepetitoroknál 6 főt jelent kurzusonként?

J.P.: A bel canto éneklés jelentőségét nem lehet eléggé hangsúlyozni. Ennek a stílusnak és technikának a tanulmányozása bármilyen nyelvű repertoár éneklésére felkészít, miközben olyan alapot ad, amire felépülhet egy karrier. Az Akadémia minőségét a programok mérete biztosítja. Korábban kísérleteztünk nagyobb számú résztvevővel, de nem működött. 12 énekes között már találunk mindenféle hangfajt, így akár együtteseket is elő lehet adni. A velencei korrepetitorok kurzus számát nem lehet növelni. Egyrészt ennyi terem áll rendelkezésre az eseménynek helyt adó Giorgio Cini Alapítványnál, másrészt így jöhet létre egy olyan bensőséges hangulatú továbbképzés, ahol tényleg ők vannak a fókuszban, nem az énekesek. Ráadásul azok a feladatok, amiket rájuk bízunk, pont hat zenéssel működnek a legközelebbben.

Milyen kritériumok alapján állítják össze a tanári kart, akik között az elmúlt években Kiri Te Kanawa, Leo Nucci és José Carreras, továbbá karmesterek, coach-ok, zenei menedzserek és mecénások nevei is feltűntek?

J.P.: Az eredeti elképzelés szerint olyan vendégokat választottunk, akik dolgoztak Soltival. Volt egy *Figaro lakodalmá*-felvétele, amelynek közreműködői közül Frenit, Allent, von Stadét is meghívtam, Nucci pedig nem sokkal korábban vett fel egy *Otello*-lemezt Soltival és Kiri Te Kanawával, akit a kérésünkre Lady Valerie Solti kért fel. Később a korábbi résztvevők, mint már befutott énekesek tértek vissza kurzust tartani, hogy továbbadják a tudásukat és tapasztalataikat. Elképesztően jól működik, mert ők korban közelebb állnak a növendékekhez, és így nyíltan megoszthatnak tényeket arról, mire van szükség a mai világban.

Melyek voltak az elmúlt húsz év legfontosabb fordulópontjai?

J.P.: Az egyik legnagyobb mérföldkő a 2005-től 2007-ig tartó időszak volt, amikor olyan mesterek jöttek el tanítani, mint az előbb említett Kiri Te Kanawa, Freni és Nucci. Mindannyian kifejezték azt a szándékukat, hogy visszatérjenek, mert tetszett nekik az énekesek színvonala és az a légkör, amit a képzéshez megteremtettünk. Mivel ők valamennyien dolgoztak Soltival, számomra ez volt a legnagyobb megerősítés, hogy amit és ahogyan csinálunk, az jó. A másik fontos esemény a 2017-es kurzus volt, mert számos, feltörekvő tehetség jött el, akik azóta nagyszerű karriert futottak be: Freddie De Tommaso, Long Long, Frederick Jones, hogy csak a tenorokat említsem.

C.W.: Kiemelt pillanat volt, amikor megszerztük a kellő támogatást a projekt kidolgozására. Az első jelentős támogató a Nando és Elsa Peretti Alapítvány volt, amely a mai napig segíti a korrepetitori mesterkurzusokat, 2010-ben pedig a Rolex állt mellénk a bel canto kurzus szponzoraként. Nagyon hálásak vagyunk nekik, hogy lehetővé teszik az intézmény virágzását. A másik mérföldkő – ahogy Jonathan is említette –, a sztárokból álló vendégtanárok biztosítása. A korábban

végzett növendékek, mint oktatók visszatérése pedig az Akadémia munkásságának minőségét jelzi.

Fontos, hogy a növendékek a megszerzett tudást kamatoztatni tudják. Hogyan segítik őket ebben, milyen fellépési lehetőségeket, szakmai együttműködések tudnak biztosítani számukra?

C.W.: Mivel már sok éve vagyunk a szakmában, folyamatosan érkeznek felkérések, és ezeket a legmegfelelőbbnek tartott művészeknek továbbítjuk. A jövőben még több saját szervezésű eseményt szeretnénk rendezni az „öregdiákok” részvételével. A mesterkurzuson szövődő barátságok, munkakapcsolatok is nagy értéket képviselnek a fiatal művészek számára. A célunk, hogy hídát építsünk a növendék és a belőle kifejlődő művész között, aki felelősséggel tartozik a közönsége iránt. Ez olyasvalami, amit Solti is nagyon fontosnak tartott.

Az Akadémia alapításának huszadik évfordulóját nagyszabású gála keretében a budapesti Operaházban ünnepelték, ott, ahol a Solti-legendát kezdetét vette. Miért választották ezt a helyszínt és milyen jubileumi események várhatók még?

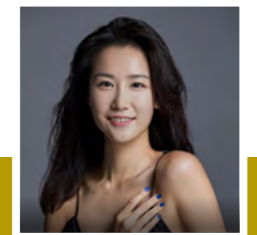
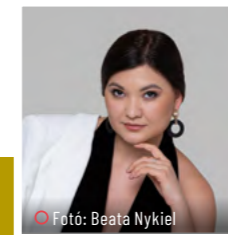
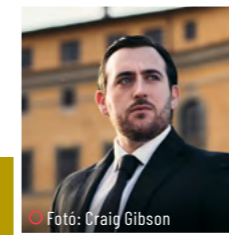
J.P.: Az ünneppsorozat már elkezdődött egy hosszabb bel canto kurzussal, amelyben még több mester adta tovább a tudását, a zárókoncerten pedig felidéztek, miként is indult a projekt. A Solti Akadémiát Budapesttel, Solti egykori otthonával és a Magyar Állami Operaházzal összekötni régi vágyunk volt. Nem is volt kétséges, hogy ilyen világklasszis, egykori növendékeknek máshol szervezzünk közös koncertet, mint Solti szülővárosában. További megtiszteltetés, hogy a Soltihoz szintén köthető Zeneakadémián is tarthattunk mesterkurzust a vezetéssel, ahol a koncerten fellépő énekesek is részt vettek.

C.W.: Budapest csodálatos és egyértelmű helyszíne volt a jubileum megünnepléséhez. A Solti Akadémiának nagyszerű magyar támogatói is vannak, és Lady Solti is gyakran mesélt szeretettel Magyarországról. Az OPERA ikonikus intézmény, és nagyon szerencsések vagyunk, hogy kialakult az az együttműködés, amit reményeink szerint a gála után is folytathatunk. A huszadik évfordulóra szervezett eseménysorozat része volt egy Szöulban tartott mesterkurzus is, valamint Freddie De Tommaso és Aigul Akhmetshina oktatóként való visszatérése. Azt hiszem, nagyon jól teljesítettük ezt az első, nagy ciklust. Tisztában vagyunk azzal, hogyan változik az operalátogató közönség összetétele, ezért az elkövetkező húsz évben az a célunk, hogy segítsük az operarajongók új generációjának megteremtését.

Solti egyszer azt mondta, „mindig van egy koncepcióm, amit szeretnék elérni. Néha elérem, néha nem, de az irány ugyanaz.” Önöknek mik a terveik a következő húsz évre?

J.P.: Nincs nagyszabású vízióm: létrehoztunk valamit, ami működik, sőt kifejezetten jól működik. A célom az, hogy az Akadémiát olyan szintre fejlesszük, hogy akkor is jól funkcionáljon, amikor Candice és én már nem veszünk részt benne. Pekingben és Szöulban belefogtunk szatelitprogramok szervezésébe, hogy ezekben az országokban is belekóstolhassanak a munkánkba, és egy-egy énekes vagy zongorista eljöhessen Európába is. A fiatal művészekért végzett munkánkban megalkuvásnak – ami veszélyeztetné a magas szintű képzést – nincs helye. A Maestro Soltival eltöltött rövid idő alatt szerzett tapasztalatot is azt sugallja, ezt ő sem akarná másképp.

C.W.: Az Akadémia szépsége az intimitásban rejlik. Nem szeretnénk növelni a kurzusok méretét, de jó lenne a kínai és koreai programokhoz hasonló projekteket létrehozni. Nagy álmunk egy teljes opera színre vitele Soltis „öregdiákokkal” és valamelyik nagy operaházzal... Ki tudja, melyikkel? ◊

A Solti Gála fellépőinek listája igazán illusztris volt. **Freddie De Tommaso** például a Bayerische Staatsoperből (és egy párizsi szólóest után) érkezett Budapestre, ahonnan egy Angela Gheorghiuval közös fellépést követően egyenesen New Yorkba utazott, hogy a Metropolitan színpadán Cavaradossit alakítsa. Ez a szerep ikonikus az olasz-brit tenor számára, hiszen ez hozta meg számára az áttörést egy Royal Opera-beli beugrás alkalmával. Ez után a világ operaszínpadainak meghódítása következett, az idei szezonban többek között a milánói Scala, a bécsi Staatsoper és a Hamburgi Állami Opera közönsége várja. Hasonló körökben forog **Aigul Akhmetshina**, akinek szintén a Royal Opera House hozta meg a szerencsét, ahol mindössze huszonegy évesen debütált Carmen szerepében. A mezzo-szoprán a Solti Gála után ugyanezt a szótartást éneklé a nápolyi Teatro di San Carlóban, ill. jövőre Damiano Michieletto rendezésében Londonban. A brit fővárosból indult **Paul Grant** karrierje is. A kortárs zenében is járatos tenor a második brit, aki csatlakozhatott a Scala tehésgondozó programjához, és aki idén visszatér Milánóba, hogy *A seviliai borbély* Figarójaként lépjen fel. **Hera Hyesang Park** következő szezonja szintén átíveli az Atlanti-óceán két partját: a szoprán a Los Angeles-i Filharmonikusokkal, a Boston Baroque együttesével, a San Diegói Szimfonikusokkal állhat egy színpadra, továbbá fellép a Metropolitanban, de Tokióban, Bordeaux-ban, Hamburgban és Dél-Korában is. A budapesti gálán a Magyar Állami Operaház Zenekara Halász Péter vezényletével volt e kiváló énekesek partnere, hogy ezzel az ünneppel őrizzék és éltsék tovább a Solti-legendát.

Fotó: Emmer László

Amerikából jöttek

Szerző: Jászay Tamás

A Sztárestek zongorával gyorsan vált az OPERA egyik legnépszerűbb kezdeményezésévé: a világklasszis énekesek kifejezetten élvezik, ha a színpadon mindössze egy zongoraművész a társaságuk. 2024 őszén a sorozat egy régi és egy új ismerőst köszöntött, ill. köszönt a tengerentúlról.

Ha nagy vonalakban tekintjük át az uruguayi Erwin Schrott és az Egyesült Államokban született Matthew Polenzani pályáit, első ránézésre kevés közös pontra bukkanunk. Pedig vannak fontos átfedések: Mozart zenéje épp úgy meghatározó mindkettejük karrierjében, mint a Metropolitan Operától vagy a Salzburgi Ünnepi Játékoktól kapott lehetőségek sora. Megszólalásaikból és színpadi jelenlétükből is egyértelmű, hogy két, élesen más szemléletű személyiségről beszélünk. Schrott-tól nem áll távol a temperamentumos latin macsó karaktere, míg Polenzani szabadidejében szívesen olvas, golfozik, illetve családjával van együtt.

A dél-amerikai basszbariton, Erwin Schrott már korán szenvedélyesen érdeklődött a komolyzene iránt. 1998-ban, huszonhat éve-

sen első helyezést és közönségdíjat nyert az Operalián, karrierje pedig innentől üstökös-ként emelkedett. A világ legjelentősebb opera- és koncertszínpadai azóta fogadják tárt karokkal az énekest, aki a *Don Giovanni* és a *Figaro házassága* címszerepeiben világszerte valósággal megbabonázza közönségét.

Schrottot nem kell bemutatni a magyar nézőknek sem, hiszen egy évtizede már, hogy időről időre fellép nálunk. Amikor 2020-ban először Budapesten énekelt egymást követő estéken Figaro és Almaviva szerepét, így nyilatkozott: „Két, tökéletesen ellentétes karakter, ugyanabban a produkcióban! Fokozott koncentrációt követel a dolog, keményen dolgozom a két figura szétválasztásán: most, amikor otthon gyakorlok, egyik nap Figarót, másnap a gróft énekelem.”

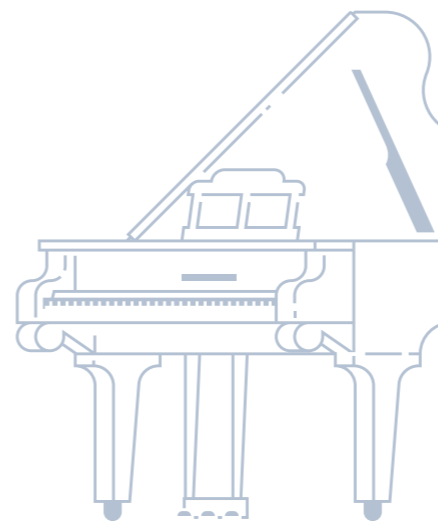
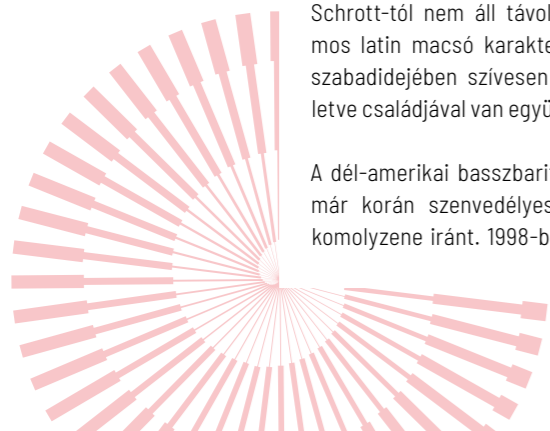
Fotó: Fay Fox

Matthew Polenzani a Metropolitan operaközvetítéseiből ismerheti a magyar operarajongó közönség. Bár néhány éve a *Don Carlos* címszerepének budapesti megformálására készült, a találkozás betegség miatt elmaradt: az Eiffel Műhelyházban esedékes fellépése sokszorosan várva várt alkalom. Az ötvenes éve második felében járó lírai tenor a Yale School of Music hallgatója volt, ahol tanárai korán elismeréssel adóztak az érzelmek egész skáláját kifejező hangjának.

Polenzani nagy odaadással készül szerepeire. Egy interjúban így beszélt erről: „...minden lehetséges információt igyekszem beszerezni a rendezőtől azért, hogy jobban megértsem a motivációt egy olyan színpadi akció mögött, amit magamtól nem tennék meg. Ha világos a mögöttes szándék, már csak azt kell kitalálni, hogy mindez hogyan valósítható meg úgy, hogy a rendezőnek is tetszen.”

A már említett Mozart-rajongáson túl Polenzani otthonosan mozog a *bel canto* repertoárban is: A *varázsfuvola* Taminója épp olyan kedves, a kritika által jegyzett szerepe, mint a *Szerelmi bájital* Nemorinója. Ebből is kitűnik, hogy az emóció világa az ő igazi terepe: a technikai tökély mellett a hallgatóságot mélyen megérintő interpretációról híres.

Érdekeség, hogy a két énekes néhányszor találkozott egymással a színpadon is: 2023 nyarán Salzburgban a *Hoffmann meséi* címszerepét Polenzani énekelte, míg Schrott Lindorf és Coppélius szerepében tűnt fel. A Met archívumát böngészve pedig az is kiderül, hogy a *Don Giovanni*ban többször együtt énekeltek: míg Schrott a címszerep mellett Leporellót is megformálta, Polenzani Don Ottavióként nyújtott emlékezetes alakítást. ○

A kultúra is ünnepelt

Szerző: Braun Anna

Az államalapítás és államalapító Szent István király emlékének napján a magyar zene- és táncművészet is fókuszba került. Az állami kitüntetettek népes sorában ugyanis **számos operaházi művész** is helyet kapott.

„Minden este szólt a taps, de én harminc év alatt háromszor mondtam volna azt, hogy ez jól ment. A táncosban mindig van bizonytalanság, de attól még ezek az előadások jók voltak. A kétséged, a jobbra való törekvés visz előre” – mondta az *Opera Café* nyári különkiadásában, az *OperaPáholly* című műsorban Volf Katalin Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas balettművész, érdemes művész, a Magyar Táncművészeti Egyetem egyetemi tanára, aki augusztus 20-án példamutató, áldozatos tevékenysége elismeréseként részesült a Magyar Érdemrend parancsnoki kereszt polgári tagozat kitüntetésben.

„Sokkal együtt vallom, hogy az operaművészetnek élő műfajnak kell lennie. Az újabb és újabb generációk továbbviszik, kiteljesítik ezt az energiát. A budapesti OPERA színpada felemelkedett állapotot idéz elő, amely maximális felkészültségre kötelez” – nyilatkozta lapunknak Szántó Andrea. A Magyar Állami Operaház magánénekesnője, a 2022/2023-as évad Kamaraénekesnője „megtanult a zeneszerzők nyelvezete által megkívánt stílusban hat nyelven énekelni”, mert nem hisz abban, hogy egy énekesnek specializálódnia kell egy bizonyos vonalon. A Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetését kiemelkedő tevékenysége elismeréseként kapta.

Magas színvonalú szakmai munkájáért Magyar Ezüst Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetését vehetett át Brickner Szabolcs, a Magyar Állami Operaház magánénekesnője, a 2023/2024-es évad Kamaraénekesnője. A tenor egy interjújában az opera műfaja és a közönség kapcsolatáról azt mondta, bár most kevesebb a rajongó, de „mindig lesznek, akiknek a komolyzene, az opera és az élő előadások varázsa sokat jelent.” Ugyanezt az elismerést kapta Kirejko Dmitrij Taraszovics balettművész, a Magyar Nemzeti Balett tánc-kari művésze, a Magyar Nemzeti Balettintézet balettmestere is, aki 2001 óta tagja az OPERA társulatának.

Resz Miklós, a Magyar Állami Operaház gyártási osztályvezetője is a díjazottak névsorát gazdagítja. Őt már gyermekként elvarázsolt a színház világa, így később a Színház- és Filmművészeti Egyetem színházi műszaki vezető és scenikus képzésére iratkozott be. A kurzus elvégzése után világosítóként kezdett dolgozni, a scenikai területen több mint negyedszázada tevékenykedik. Kiemelkedő tevékenységét ismerték el Magyar Bronz Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetéssel. ○

A ruha teszi?

Szerző: Jászay Tamás

Sokan ózdkodunk a *szuperlatívuszoktól*, pedig ha az OPERA jelmeztára szóba kerül, nemigen lehet ezek nélkül nyilatkozni. Kevesen tudják azonban, hogy a több ezer folyóméternyi, egyedülálló gyűjtemény egy részét már nem csak a nézőtereken ülve csodálhatjuk, hanem akár az előszobai tükör előtt állva is.

© Vágó Nelly varroda, Eiffel Műhelyház - Foto: Nagy Attila

© Vágó Nelly varroda, Eiffel Műhelyház - Foto: Nagy Attila

© Márk Tivadar jelmezár, Eiffel Műhelyház - Foto: Hákosy Péter

Kevés olyan magyar színház van, ahol az egykori produciók jelmezei akár évtizedekre visszamenően hozzáférhetőek és elérhetőek – kezdi beszélgetésünket Klein Szabolcs, az OPERA jelmeztárának vezetője. 2013 óta dolgozik itt, és úgy látja, hogy az utóbbi fél évtizedben az intézmény nagy hangsúlyt fektetett rá, hogy lehetőség szerint házon belül, a már meglévő ruhákból oldja meg egy-egy produció jelmezigényét. Amihez van is alapanyag bőven. Az Eiffel Műhelyházban található Márk Jelmezcsernóban ugyanis közel hatvanezer jelmez található korszerű, áttekinthető rendszerben. Nem kevés büszkeséggel teszi hozzá a tárvezető, hogy külföldi kollégák is csodájára járnak a szisztémának: a londoni Royal Opera szakemberei is megsüvegezték már a magyar kollekciót.

Olyan hatalmas gyűjteményről beszélünk, hogy annak már komoly történeti vetületei is vannak: „Ott a klasszikus, Nádasdy-féle *Bohéméletünk*, rengeteg jelmezzel. Az előadás bár sokszori felújításon van túl, de a színpadon feltűnő ruhák között láthatunk az ötvenes évek közepéről, hatvanas évekből származó darabokat is. Ezek olyan különlegességek, amikre fokozottan vigyázunk, de mondhatjuk, hogy a jelmeztárban nagyjából a nyolcvanas évektől egészen máig követik egymást a produciók” – magyarázza Klein.

Fokozottan érzékeny területre tévedünk, ha a régi jelmezek meg- és felújítása kerül szóba, hiszen az egykor használt anyagok némelyike már nem elérhető, vagy nem olyan áron, mint hajdan. És persze gyakran előfordul az is, hogy az új gyártási technológiák nem „passzolnak” az egykori ruhákhoz, netán kárt okoznának bennük. Az újrahasonosításnak vannak szerzői jogi vetületei is – erre még visszatérünk –, de egy sötét öltönytől, vagy egy egyszerű szabású estélyinél ezek természetesen elhanyagolhatók – magyarázza Klein Szabolcs.

A Vidd és viseld! jó ideje létező szolgáltatása az OPERÁ-nak, melynek keretében szalagavatókra, bálókra lehetett kölcsönözni alkalomhoz illő viseletet, ami értelemszerűen a hatalmas jelmeztár viszonylag szűk szeletét érintette csak. Az intézmény megújult jelmezkölcsönző szolgáltatása viszont lehetővé teszi, hogy gyakorlatilag bármit kikölcsönözzünk szabott időre, szigorú feltételek szerint a gyűjteményből. Klein Szabolcs gyorsan hozzátesszi: „Természetesen a repertoáron lévő, az évadban szereplő előadások jelmezei nem kérhetők ki, de egy esetleges hosszabb távú kölcsönzésnél arra is tekintettel kell lennünk, hogy a következő szezonban mit játszunk majd.” És hogy kik veszik igénybe a szolgáltatást? Mint látni fogjuk, a különleges élményre vágyó magánszemélyektől a nagyszabású hollywoodi szuperproduciókig széles a skála.

A kiindulópontot természetesen a kliens igényei jelentik: az OPERA honlapján megadott elérhetőségeken kell egyeztetni a jelmeztárral arról, mire van szükség pontosan. „Azon túl, hogy női vagy férfi ruhát kíván kölcsönözni, a stílustól a méretig érdemes mindent a lehető legpontosabban előre meghatározni. Mi az elérhető készlet figyelembe vételével teszünk ajánlatokat” – magyarázza Klein Szabolcs.

Természetesen a kölcsönzési feltételek igen szigorúak: van kaució, de az OPERA határozhat meg óvadékat is. Céges kölcsönzésnél természetesen az átláthatósági nyilatkozat, hiszen állami vagyonhoz biztosít hozzáférést az intézmény. Talán főlegesen külön hangsúlyozni, mégis érdemes leírni: a kikölcsönzött jelmezeket nem lehet átalakítani, módosítani. Vissza a tervezői jogdíjhoz: ha a jelmezeket filmforgatáshoz vagy marketingtevékenységhez kérik, az OPERA vállalja a kölcsönző és a tervező, illetve annak jogutódja közötti kapcsolat megteremtését.

SZOLGÁLTATÁSOK

Amikor arról kérdezem Klein Szabolcsot, hogy vannak-e tipikus kérések, így felel: „Főleg a báli szezonban érkeznek sok megkeresés, de a Halloween vagy a klasszikus farsangi periódus is egyre inkább csúcsidezők. Rengeteg film forog Magyarországon, és ezek a csapatok élnek a kínálózó lehetőséggel: külföldi tervezők ma már rendszeresen keresnek fel minket. Mivel itt súlyos titoktartási szerződéseket kell aláírni, előfordult, hogy csak utólag derült ki számomra, melyik amerikai szuperprodukción sikeréhez járultunk hozzá egy-egy jelmezzel...” A lehetőséget természetesen múzeumok is éppúgy igénybe veszik egy-egy időszaki kiállításukhoz, ahogy időről időre más színházak vagy előadó-művészeti felsőoktatási intézmények a vizsgáikhoz. Aki viszont parókat vagy cipőt akar kölcsönözni, jó eséllyel csalódnia fog: higiéniai okokból, illetve a pótlás és javítás jelentős költségei miatt ezeket általában nem adja ki a dalszínház.

Ezen a ponton kell megnyugtatnom a szolgáltatás iránt érdeklődő olvasót: a jelmezkölcsönzés magánszemélyeknek nagyon is méltányos áron történik, és a díj tartalmazza a tisztítás árát is. Az ok egyszerű: „Az OPERA rengeteg államháztartási szabálynak kell, hogy megfeleljen, így a jelmezek számviteli értéke határozza meg a kölcsönzési díjat, ami természetesen attól is függ, hogy egy vagy több napra, esetleg egyetlen alkalomra kívánja valaki igénybe venni a kiválasztott darabot.”

Amikor arról kérdezem, hogy eddigi praxisában milyen extrém kérések futottak be hozzá, Klein Szabolcs mosolyogva meséli: „Többször kértek Walt Disney-karaktereket, máskor valóságghű állatjelmezeket, de ezekben nem tudunk segíteni. És bár a jelmeztervezők fantáziájának nemigen szab határt semmi, a kifejezetten mai vonalvezetésű ruhákban sem vagyunk igazán erősek. Tematikus jelmezekben viszont nagyon is: klasszikus balettjelmezek, kimagasló jelmezkészítési technikával készült rokokó és barokk öltözetek épp úgy megtalálhatók nálunk, mint egyiptomi vagy római kori ruhák, sőt úrhajósoknak való szkafanderrel is tudunk szolgálni.”

mvm.hu

ENERGIA. ÉRTÜNK

MVM

„Azt csinálom, amit szeretek”

Szerző: Ur Máté

Több éve a Magyar Állami Operaház munkatársa, műsort vezet, előad és gyermekprogramokat szervez. Mona Dániel fiatal zenetörténésszel az általa gondozott programok mellett *a zenei ismeretterjesztés kulisszáiról* beszélgettünk, de szó esett arról is, mi minden történt egy olyan esküvőn, ahol két zenetörténész kötötte össze az életét.

© O/Encia, 2022 - Miklósa Erikával - Fotó: Ligeti Edina

Fotó: Kummer János

Hogyan lett belőled zenetörténész?

Bár a családban senki sem zenél, hamar kiderült, hogy én különösen vonzódok a hangos, csörgő-zörgő, zenélő dolgokhoz. Elkezdtem a zeneiskolát, ahol Zsuzsa néni, a zongoratanárnőm mindig megkövetelte, hogy tisztában legyek a darabok hátterével, keletkezéstörténetével, hiszen másképp kell billenteni egy barokk műben és másképp egy romantikusban. A sok utánaolvasásból pedig egész korán zenetörténet iránti szenvedély lett.

Sosem volt tehát kérdés, hogy hogyan tovább?

Tény, hogy sokakkal ellentétben bennem nem volt pánik az érettségi előtt, a pályaválasztás kapcsán. Olyan sok döntés előtt állunk az életben, nekem szerencsére ezt a fontosat sikerült meghoznom kilencévesen. Az adásrendezői szakma még versenyben volt egy ideig, de akkoriban úgy tűnt, a tévés közvetítéseknek leáldozott. Végül így lett ideális: arról beszélhetek a színpadon, ami érdekel, és állítólag másokat is, akik mindeközben jó zenéket hallgatnak.

Mennyire sikerül elérned a célközönségedet?

Eleinte azt képzeltem, hogy ha elég jól csinálom, amit csinállok, akkor automatikusan felkarolnak majd, megtalálnak a lehetőségek, és magától terem hallgatóság is. Azóta persze megtanultam, hogy létezik egy lényeges elem, amelyet úgy hívnak: marketing. És bár tudom, hogy a klasszikuszenei ismeretterjesztés mindig is rétegműfaj lesz, nagyon csalódott tudok lenni, amikor egy stábbal vagy zenész-csapatral rengeteg munkát teszünk valamibe, ami aztán nem jut el a közönséghez. Bosszantó azon agyalni, hogy ha egy kutyás poszt sokkal nagyobb elérést produkál, mint amikor egy OPERA-s programról írok, akkor miként lehet valahogy szinkronba hozni a kettőt, hogy az öncélú magamutogatás helyett a személyes tartalmak a szakmai célt szolgálhassák.

Milyen út vezetett a Magyar Állami Operaházig?

Egyetemistaként sok zenekritikát írtam, majd megnyertem a Fidelio.hu kritikapályázatát. Tulajdonképpen ennek köszönhetően figyelt fel rám az OPERA akkori marketing- és kommunikációs igazgatója. Szövegíróként kezdtem, sajtóközleményeket és Facebook-posztokat írtam, kiadványokat szerkesztettem. Néhány évvel később Ókóvács Szilveszter főigazgató úr lehetőséget adott, hogy kipróbáljam magam egy színpadra vágyó zenetörténész számára testhezillőbb feladatban: műsorvezetőként. A Covid alatt aztán jött a mélyvíz: heti három, akár négy online műsort kellett vezetnem, majd végre megvalósulhatott a saját gyermekprogramom is.

Veled találkozhat a közönség az O/ENCIA Mona Danival, illetve az MVM Operatúra Papagenóval programokon. Hogyan inspirálódsz, miként készülsz ezekre a feladatokra?

Az O/ENCIA-nál teljesen szabad kezet kaptam. Igyekszem úgy szerkeszteni az egyes alkalmakat, hogy egyenlő arányban legyen bennük zene és szöveg. Épp ezért megvan az előadások részletes váza, de nagyon erősen építke a spontán, csak az adott közönségnek szóló, helyben rögtönzött gesztusokra, reakciókra. Szeretek interakcióba lépni a hallgatósággal, motivál, ha visszajelzést kapok – adott esetben akár rosszat is, hogy mondjuk régen volt már zene, és unalmas, hogy csak én beszélek. Engem ezek felspanolnak, és olyan fogódzókat adnak, amelyekre később akár vissza is tudok utalni. Az Operatúra esetében kevesebb szabadságom van, hiszen ugyanaz az útvonal és mondanivaló ismétlődik kéthetente. Mégsem tehetem meg, hogy ezeken a kereteken belül állandóan újítok valamit, hiszen aki visszatérő vendég, ő ugyanazt szeretné hallani újra, akárcsak a

hostessek, akik néha szóvá is teszik, ha ki-hagyom a kedvenc poénjukat. Egy kis improvizálás persze itt is belefér...

Az előadások, fellépések alkalmával az igazi Mona Danit látjuk?

Azt hiszem, sokat beleviszek magamból a színpadi jelenlétembe, néha talán túl közvetlen is vagyok. Ennek a lendületnek egy része nyilván szerep, de annyira mégsem, hogy a nap végén ne tudjam levetkőzni. Nincsenek olyan sztorijaim, mint a nagy énekeseknek, akiknek a párjuk otthon rájuk szól, hogy most már vegyék le a szerepet. Szerintem társaságban nagyon hasonlóan viselkedek, mint a színpadon, ugyanakkor természetes, hogy van egy olyan Mona Dani, akit csak a feleségem ismer.

Belinszky Annáról van szó, aki szintén zenetörténész. Megbeszélitek a szakmai kérdéseket?

És pszichológus is, szóval közel sem csak a hivatásunkról esik szó köztünk. Tulajdonképpen az egész kapcsolatunk különböző ötletek közös megvalósításával kezdődött, hiszen nemcsak egy szakon és évfolyamon végeztünk a Zeneakadémián, de együtt voltunk társfőszerkesztői az egyetemi hallgatói lapnak, közösen csináltunk klasszikuszenei blogot, és együtt szerveztünk kortárszenei koncerteket. Senkiben nem bízom meg ennyire helyesírási, stílári és szakmai kérdésekben. A mai napig ő az egyetlen olyan kritikussom, aki, ha azt mondja, rendben van egy szöveg, elhiszem neki, vagy ha megnézi egy előadásomat, és azt mondja, bizonyos helyeken sok vagyok, elfogadom tőle. Doktori fokozatot szerzett, tanít a Zeneakadémián, miközben pszichológus végzettsége is van, mégis volt ideje hozzám jönni feleségül.

Ha két zenetörténész összeházasodik, az felvet kérdéseket...

Hogy például tele volt-e az esküvőnk hangjegyekkel és zongorás szalvétákkal? Szeretem a tematikus esküvőket, és nyilván adta volna magát a zene mint közös pont, mégis azt gondolom, párként nem ez köt minket össze legerősebben. Inkább a jó történetek iránti szeretetünk, illetve a sok-sok barátunk, akik részesei ezeknek a történeteknek. Épp ezért arra helyeztük a hangsúlyt, hogy a különböző társaságaink minél jobban megismerjék egymást. Berendeztünk egy könyvsarkot, ahová mindenki hozott egy általa nagyon kedvelt kötetet. Néhány, kedvcsináló mondatot írtak bele, a buli végén pedig mindenki elvihetett egy másik könyvet, amelyiknek az ajánlója a leginkább megragadta őt. És persze a zene is közös nevező, mert a parti lejátszási listájának gerincét a vendégek által küldött számok adták. Eleinte volt, aki félt zenét küldeni két muzikológusnak, de szerintem ez az este is bebizonyította, hogy a zenetörténészek is tudnak tisztességesen bulizni. ○

Rovatunkban arra kérjük interjúalanyainkat, szólítsák meg egy másik társművészt egy kérdéssel, ami régóta foglalkoztatja őket, ám még sohasem volt alkalmuk feltenni. Az előző számban Topolánszky Laura énekművész az alábbi kérdést intézte Mona Dánielhez: „A néptánc régóta fontos helyet foglal el az életedben. Mit ad neked a folklór?” A válasz pedig így hangzik: „Ha röviden össze kell foglalnom, akkor tartást – a szó szoros és átvitt értelmében is. Ezen kívül a csapatjátékban való részvétel öröme, a saját hagyományainkhoz való ragaszkodást és persze egy nagyon-nagyon jó társaságot. A néptáncnak köszönhetem, hogy természetesnek élem meg a színpadi létet, nem jövök zavarba, nagy a teherbíró képességem és jól kezelem a váratlan helyzeteket.” A zenetörténész pedig Toronykő Attilának adja át a stafétát ezzel a kérdéssel: „Sok utazol Budapest és Szeged között, és mindkét helyen szípkázol rendezőként. Milyen praktikáid és életmódbeli trükkjeid vannak, hogy ilyen jól kezeled az ingázást és a fejben kétfelé levést?”

○ Operatúra Papagenóval, 2022 - Fotó: Jónás Jácint

○ A Bihar János Táncgyűttesben - Fotó: Bihar János Táncgyűttes

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Giuseppe Verdi

Otello

Opera két részben, négy felvonásban,
olasz nyelven, magyar, angol és olasz felirattal

A gyermekkar vezetője **HAJZER NIKOLETT**
Karigazgató **CSIKI GÁBOR**

Zeneszerző **GIUSEPPE VERDI**
Szövegíró **ARRIGO BOITO**

Karmester **FRÉDÉRIC CHASLIN**

Rendező, díszlet-, jelmez- és
világítástervező **STEFANO PODA**

Közreműködik a Magyar Állami Operaház Zenekara,
Ének-karja és Gyermek-kara

A rendező munkatársa **PAOLO GIANI CEI**

2024. OKTÓBER 19-TŐL, OPERAHÁZ

Az oroszok nyomában

Szerző: Pónyai Györgyi

Anna Pavlova és a Gyagilev Együttes vendégjátékai után *a balett-repertoár megújításának igénye* egyre erősebbé vált. A vágyott cél az oroszok technikai, koreográfiai, előadóművészi eredményeinek meghonosítása és hazai viszonyokra való adaptálása volt.

Így került színre 1927. december 21-én *A diótörő*, harmincöt évvel a Mariinszkij Színházban tartott premier után. A budapesti OPERA mintegy „karácsonyi ajándéknak” szánva mutatta be a darabot, amelynek koreográfiáját Brada Ede készítette a Petipa-féle divertissement-stílusban, Cukor-, Kávé-, Tea- és Csokoládé-betéttáncokkal kedveskedve a(z) elsősorban) gyermekközönségnek. Bár az Oláh Gusztáv tervezte mesés díszletek lenyűgözték a nézőket, a Gyagilev Együttes „modern” vendégjátéka tükrében a kritika inkább Bartók táncműveit hiányolta a színpadról.

Ilyen szempontból viszont egyértelműen jó fogadtatást kapott *A háromszögletű kalap*, amelyet a nézők éppen az Orosz Balett turnéján ismerhettek meg. Az Operaházban 1928. december 29-én került színre, Albert Gaubier, a Gyagilev Együttes volt karakertáncosának betanításában. Ez a táncjáték a zene, a tánc, a szcenika komplex, teljes élményét adta. Tartalma szerint a háromszögletű kalap tulajdonosa, a vén kormányzó szemet vet a molnár gyönyörű feleségére, ezért a férjet elfogatja és bezáratja. Az asszony az erőszakos kormányzót a patakba löki, aki levetkőzik, hogy ruháit a napon megszáritsa. Közben a molnár megszökkik, hazatér, és meglátva a kormányzó ruháit, magához veszi azokat. A kormányzó így kénytelen a molnár elhagyott ruháit magára venni. A szökevényt üldöző katonák ebben találják meg, és mivel összetévesztik a molnárral, még jól meg is verik. Végül a tévedés kiderül, a kormányzó megszégyenül, a falu népe pedig vidám táncba kezd.

Gaubier nem csak betanította a darabot, hanem a molnár szerepét is vállalta, feleségét Miskey Anna, illetve Szalay Karola táncolta. Magyar balett-történeti jelentőségű, hogy a kormányzó alakjában, ebben a darabban tünt fel a következő évek meghatározó hazai balett-koreográfusa, Harangozó Gyula.

A háromszögletű kalap évek óta az egyik leg-sikeresebb bemutatója volt az OPERÁ-nak. A koreográfia fő erőssége a könnyed, eleven, természetes és egységes, mégis színes mozgásanyag, a logikus dramaturgia, a jó humor és általában az egész mű vidám alaphangulata volt. Szerencsésen ötvöződött benne a klasszikus technika és a kiállításbeli újszerűség, valamint a betanítás igényessége, így az összehatás az oroszok producióit idézte. A szokatlan feladat ellenére a szólisták és a balettkar is kiválóan teljesített. Tehetségben nem is volt hiány, hiszen olyan tagjai voltak az együttesnek, mint Vécsey Elvira, Szalay Karola, Vera Ilona, Bordy Bella, Miskey Anna, Kőszegi Ferenc, Brada Rezső, Andor Tibor és Harangozó Gyula. Bár a társulat Brada Ede hagyományos koreográfiáihoz szokott, Gaubier betanítása nyilvánvalóvá tette, hogy a megfelelő irányítás alatt „modernebb” stílusban is megállja a helyét.

Ennek ellenére – ma már nem kideríthető okokból – Gaubier szerződését az igazgatóság felbontotta. A következő meghívott balettmester az 1929/30-as évadban Rudolf Kölling, a berlini Operaház első szólistája volt, aki fontosnak tartotta a kifejezést és – bár elismerte a klasszikus képzést – „szabad technikán” alapuló formákban is gondolkodott. Kölling Rimszkij-Korszakov zenéjére készített egy négy képből álló *Seherezádét*. E mű balett-változatát is a Gyagilev-féle Orosz Balett vitte korábban sikerre, Kölling is az ő szövegkönyvüket vette alapul a darbjához.

A darab tartalma szerint Seherezádé az udvar legszebb háremhölgye, akit hiába halmoz el ajándékokkal a nagy szultán, a szívet nem birtokolja. A lány ugyanis egy ifjú mórba szerelmes, és alig várja, hogy ura hadba induljon. A szultán azonban csak látszólag hagyja el a palotát, és elrejtőzve szemtanúja lesz, hogyan lesz az ifjú mór a gyönyörű Seherezádé.

© A diótörő, 1929 - Forrás: OPERA Archivuma és Emlékgyűjteménye

BALETT

A palota termét féktelen mulatozás, tivornya tölti be, amelyben mindenki részt vesz, aki azt hiszi, hogy a szultán messze jár. Ám a nagyúr hirtelen betoppan, egy harcos leszúrja az ifjút, de a szultán nagy fájdalomra melleje hullik Seherezádé is, akinek kedvese halála miatt bánatában megszakadt a szíve.

Kölling darabja az 1930. március 13-i premieren nagy közönségsikert aratott, jelentős részben a pompás szcenikának köszönhetően. Rékai András szövegíró-rendező és Oláh Gusztáv díszlettervező a mű látványvilágát a maximumra fokozta: a színpad síkját több platóra és lépcsőre bontották, amelyekre díszes párnákat helyeztek. A teret teljes mélységében megnyitották, stabil, beépített kulisszák helyett hatalmas, keleti stílusban dekorált, pazarul bevilágított, mozgatható függönyöket használtak. A főszereplők belépését színes lampionok kigyulladására hangsúlyozta.

A címszerepben Szalay Karola lépett fel (második szereposztásban Misley Anna), Harangozó Gyula a főeunuchot, Kölling az ifjú mórt táncolta. A kritika a koreográfiát változatosnak, az örvénylő, hullámozó forgatagból kibomló csoporttáncokat és lírai duettek is kitűnőnek ítélte, különösen nagy ovációt

aratott Kölling és Szalay Karola akrobatikus kettőse. Külön zene-történeti érdekessége az előadásnak, hogy Ferencsik János ezzel a premierrel debütált karmesterként.

Ezen bemutatók kapcsán állandósult az igény az operai balett művészi helyzetének rendezésére, egy széles látókörű, jó ízlésű, technikailag képzett, a nemzetközi tánc-trendekkel tisztában lévő balettmester szerződötetésére. Az orosz vendégjátékok meggyőzhettek mindenkit, hogy nem feltétlenül szükséges a klasszikus technika elvetése, sőt, annak alapján, igényes zenére, kitűnő „modern” előadások születhetnek. A húszas éveket jellemző útkeresés, a külföldi és hazai koreográfus-balettmesterekkel való személyes vagy szakmai okokból eredménytelen próbálkozások után a harmincas években a stockholmi Operából meghívott Jan Cieplinski, később pedig Harangozó Gyula balettmesteri működése (és közös munkája Nádas Ferencsel) biztosította azt az utat, amelyen az egyébként biztos technikával rendelkező operai balettegüttes továbbléphetett. ○

© Szalay Karola - Forrás: OPERA Archivuma és Emlékgyűjteménye

○ Seherezádé, 1930 - Forrás: OPERA Archivuma és Emlékgyűjteménye

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Giuseppe Verdi REQUIEM

Szenírozott oratórium latin nyelven,
magyar, angol és latin felirattal

Zeneszerző GIUSEPPE VERDI
Rendező TULASSAY ÁDÁM
Díszlettervező CSÚCS ANGÉLA
Jelmeztervező LISZTOPÁD KRISZTINA
Koreográfus CSUZI MÁRTON

Animációtervező CZEGLÉDI ZOMBOR
Világítástervező PILLINGER TAMÁS
Karigazgató CSIKI GÁBOR

Karmester DOBSZAY PÉTER

Közreműködik a Magyar Állami Operaház
Zenekara és Énekkara

BEMUTATÓ 2024. NOVEMBER 2., OPERAHÁZ

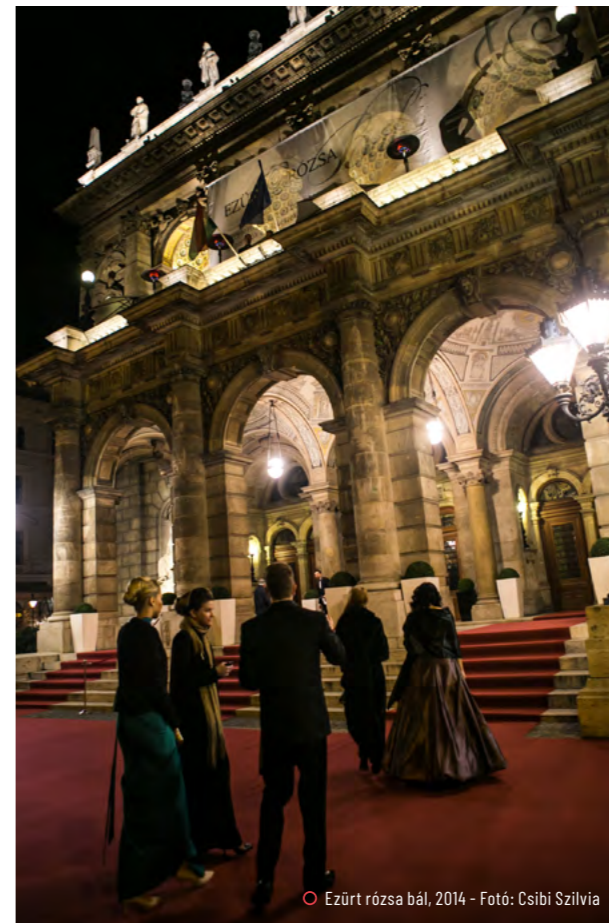
„Már annak örülni kell, ha valaki szabott ruhában van”

Szerző: Ménes Márta

Az öltözködés és az illem szigorú és szelíd szabályainak sűrűjében nehéz eligazodni, pláne, ha a zene szentélyéről, az OPERÁ-ról van szó. Összeállításunkban most olyan *stílushibákat gyűjtöttünk össze* Schiffer Miklós stíluszakértővel, amelyeket érdemes elkerülni.

○ A makrancos Kata, 2024 - Fotó: Berecz Valter

○ Ezúrt rózsza bál, 2014 - Fotó: Csibi Szilvia

Bermuda, póló, melegítő

A mai világban minden laza, minden meg van engedve, „a dolgok vannak értem, nem én vagyok a dolgokért” – ez a felfogás a jellemző. Ennek egyenes következménye, hogy van, aki azt gondolja, hogy a bermuda és a póló megfelelő öltözet az Operaházba. Az opera viszont olyan műfaj, amelyik azért küzd, hogy az új generáció is elfogadja és érdeklődjön iránta, így örülni kell minden egyes látogatónak. „Ha az intézmény elkezdene bevezetni valamilyen – e generációnak furcsa, nem tetsző, vagy idegennek ható – öltözködési elvárást, akkor csak csökkenne azok száma, akik esetleg eljárnának, talán el is riasztanák őket. Ez semmiképp sem lehet cél! Így hát el kell fogadnunk, hogy az új világban újak az emberek szokásai is. Az már más kérdés, hogy én sajnálom, hogy ez így van. A Mathias Corvinus Collegiumban tartott előadásaim alkalmával azt tapasztalom, hogy a fiatalokat kifejezetten érdekli, mi az, hogy stílus vagy hogy mit jelent a harmonikus megjelenés. De az is igaz, hogy ez egy szűk réteg. Sokan azt gondolják, hogy úgy jelenhetnek meg az OPERÁ-ban, ahogy egyébként dolgozni mentek előző nap” – világít rá Schiffer Miklós.

Intellektus = ápolatlanság?

Az új világgal a szabadabb öltözködés is megérkezett, és a kötött garbó is megjelent az Operaház vagy az Erkel Színház nézőinek – alkalomhoz illőnek tartott – ruhatarában. Ehhez társult az a magyar értelmiségi attitűd, amely szerint minél okosabb valaki, annál rosszabbul néz ki. „Mit várunk a mai húszasoktól, ha ezt látják maguk előtt? Ma Magyarországon a 35-45 év közötti korosztálynál tapasztalom ezt a furcsa összekapcsolást, az intellektuális lét és a nemtörődomség párhuzamát. Sokan még mindig azt gondolják, hogy azzal üzennek szellemi tartalmat magukról, hogy nem átgondolt az öltözetük.”

Az önkritika hiánya

Alapvető hiba lehet, ha olyan ruhadarabot választunk, ami nem a mi korosztályunknak vagy más alkatra készült, esetleg nem tudunk benne fesztelenül mozogni. „Ez azért is nehéz téma, mert régebben lehetett arról nyíltan beszélni, hogy valakinek egy ruha való-e vagy sem. Ma elenyészők az ilyenfajta »öncheckingek«, és mindenki meg van róla győződve, hogy azt vesz föl, amit akar, nemcsak az OPERÁ-ba, hanem a hétköznapi életbe is. Pedig harmonia akkor jön létre a megjelenésünkben, ha figyelembe vesszük a fizikai adottságainkat, a korunkat és az élethelyzetünket is” – állítja Schiffer Miklós.

Szoknyahossz, slicc, dekoltázs

Honnantól izléstelen a ruha, túl mély a dekoltázs vagy túl magas a slicc? Schiffer Miklós szerint ma ez egy nagyon érzékeny téma. A body positivity, a testpozitivitás szemlélet – azaz, hogy szeretjük és tiszteljük azt a testet, amelyben élünk, és nem akarunk görcsösen változtatni rajta – indukálja azt is, hogy mindenki annyit mutat meg a fizikumából, amennyit szeretne. „Szerintem inkább legyen egy kicsit felvágottabb alkalmi ruháról szó, mint melegítőnadrágról, bermudáról vagy papucsról – mondja a stílusszakértő. – Nem a klasszikus öltözet elemeit, részleteit kell vizsgálunk, és azt mondani, hogy ez túl sok, vagy ez túl rövid, mert már annak örülni kell, ha valaki szabott ruhában van. Ne menjünk utcai viseletben, adjuk meg a tiszteletet a művészetnek, a Háznak, a szerzőnek, magunknak és a többieknek is! Ez lenne a legfontosabb.”

Ami követendő

Bárhol a világon, ha operába megyünk, igen szélsőséges példákat láthatunk, New Yorktól Párizsig. Egyedül talán Milánó jelent kivételt, ami az olasz mentalitásnak és a hagyománytisztelőnek köszönhető, de ők más szempontból is tartják magukat a régmúlt szokásrendszeréhez. Milánó Olasz-

○ Ezüst rózsza bál, 2014 - Fotó: Herman Péter

ország „fővárosa”, az üzleti és a kulturális élet, és persze a divat központja. Az olaszok szeretnek felöltözni, jól kinézni, minőségi ruhákban megjelenni. Nekik biztos, hogy ünnep, ha elmennek a közsínházba, ha megnézhetnek egy nagy Scala-előadást. A bécsi Staatsoper egy hagyományos operaház, a híres bécsi operabállal, itt is sokkal inkább magától értetődő, hogy a klasszikus megjelenés dominál. Az angolok máshogy tekintenek a színházra, ők munka után beülnek egy előadásra, és begyűrik a kabátjukat a szék alá. Ugyanakkor kivételt jelent a Royal Opera House, ahol egy díszelőadáson jobbra a klasszikus értékeknek megfelelő megjelenéssel találkozunk. ○

John Adams *Nixon Kínában* című operája az évad egyik kiemelt premierje volt, ezért egy alkalmi ruha vagy egy jól szabott öltöny viselésére különösen jó alkalom volt. Az esemény jelentőségét jelzi, hogy a bemutatót követő, szeptember 29-i előadást a Magyar Állami Operaház és az OperaVision együttműködésének köszönhetően élőben közvetítették az operavision.eu oldalon, ahol az opera fél éven át megtekinthető. Az Európai Unió Kreatív Európa programjának finanszírozásban megvalósuló OperaVision projekt 17 ország 30 intézményének bevonásával zajlik, azzal a céllal, hogy minél többen megismerhessék a nemzetközi operaélet különböző előadásait. A budapesti dalszínház már több produkcióját delegálta az online platformra, ahol operarajongók tízezrei tekintették meg az egyes előadásokat a világ minden tájáról.

OPERA VISION

○ Don Quijote főpróba - MVM Operakaland, 2023 - Fotó: Berecz Valter

JÁTÉK

Folytatódik az *Opera Magazin* nyereményjátéka. A megfejtéseket 2024. december 15-ig várjuk a jatek@opera.hu e-mail címre. Az alábbi kérdések mindegyikére helyesen válaszolók között 5 db páros belépőt sorsolunk ki a 2024/25-ös évad valamelyik előadására. A nyerteseket e-mailben értesítjük, a névsort és a megfejtéseket a következő lapszámban olvashatják.

1. Mit eredményezett az Operaház emelt zenekari árka a közelmúltban bemutatott *Don Giovanni* esetében Rajna Martin első karmester szerint?
2. Az OPERA új, szcenizált *Requiem*-produkciójának látványvilágát melyik világhírű film ihlette?
3. Melyik zeneművet állítja párhuzamba a *Pelléas és Mélisande*-dal Frédéric Chaslin karmester, a budapesti előadás hangszereleje?
4. Kinek az önéletrajzi kötetéből mutat be vallomásos monodrámát az OPERA?
5. Kategóriájában hány ősbemutatóval versenyezve nyerte el Eötvös Péter utolsó operája, a *Valuska* az International Opera Awards 2024 díját?

Előző számunk megfejtései: 1. társasjáték – csapatjáték; 2. egyszerre zajlanak az események a Bánffy teremben és a Mozdonycsarnokban; 3. a mozdulatok memorizálása során; 4. 2000; 5. Várnász

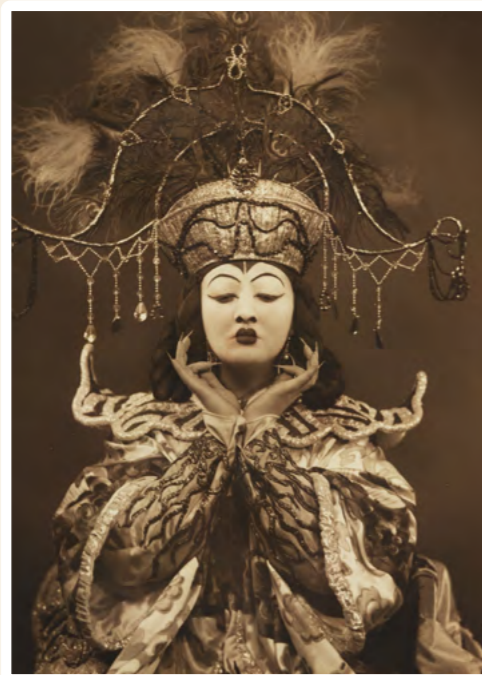
A nyári lap nyertesei: Dr. Görögné Dumon Daphne Helena, Lovas Erika, Pappné Csató Anikó, Szabó Dorka, Viktor József

A részvétellel Ön hozzájárul személyes adatai kezeléséhez, amelyről az OPERA a Játékszabályzat mellett a www.opera.hu/tajekozatok oldalon nyújt tájékoztatást.

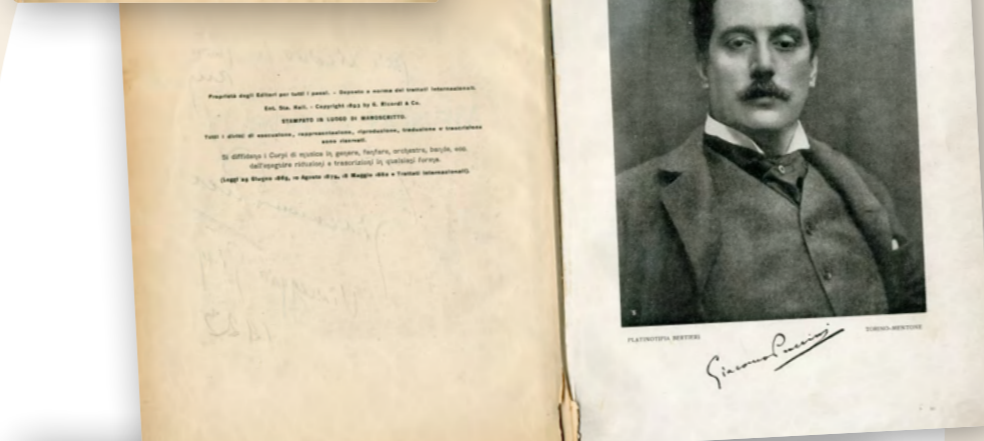
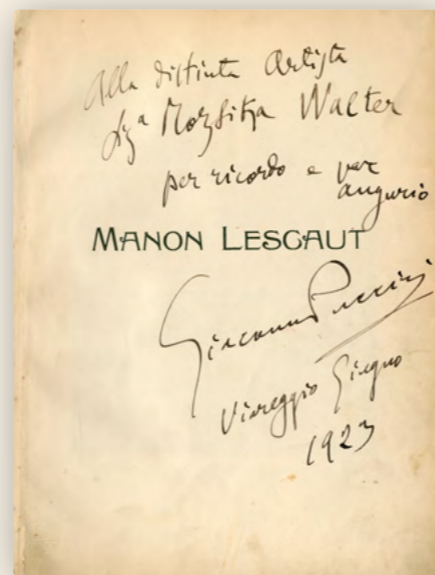
Egy különleges kotta kálváriája

Szerző: Karczag Márton

„Melyik emlékére a legbüszkébb?” – kérdezte 1948 tavaszán a friss örökös tag Walter Rózsitól Kristóf Károly újságíró. „Erre a kottára...” – mutatja a kiváló szoprán a Giacomo Puccini által dedikált *Manon Lescaut* zongorakivonatot. „Az volt a kívánsága, hogy Budapesten én énekeljem a szerepet...” Az nem tudható, hogy a zeneszerző valóban fogalmazott-e meg ilyen kívánságot, annyi azonban bizonyos, hogy *a különleges kotta 2024 őszén az Operaház tulajdonába került* – a Kemenes Cukrász Manufaktúra nagystílusú anyagi hozzájárulásának köszönhetően.

○ Turandot, 1927, Walter Rózsi - Forrás: OPERA Archivuma és Emlékgyűjteménye

Walter Rózsi (1899–1974) már pályája kezdetén eljegyezte magát Puccini művészetével, hiszen 1921 szeptemberében első szerepével, éppen Floria Toscával robbant be a magyar operaéletbe. Ezután számos verista szólam mellett elénekelt Musettát (1921-ben), Georgette-et (1922-ben A köpeny magyarországi bemutatóján), Cso-cso-szánt (1926-ban), Turandotot (1927-ben), Minnie-t (1930-ban), és végül Manont is, a mű 1940-es operaházi felújításán. A félárva lány még zeneakadémiai tanulmányai alatt ment férjhez a nála harminc évvel idősebb özvegy Bugovits Lajoshoz, az egyetem gondnokához. A házasság nem bizonyult tartósnak, 1924 nyarán el is váltak, miután a korosodó férj nem tudott lépést tartani az ifjú primadonna anyagi és egyéb igényeivel.

Ilyen előzmények után nem valószínű, hogy a válást megelőző nyarat a házaspár Olaszországban töltötte, ahol 1923 júniusában a Viareggióban időző Puccinivel találkozhattak volna. A *Manon*-kotta rutinosan megfogalmazott dedikációja („Alla distinta artista Sig.a. Rozsika Walter per ricordo e per augurio”, azaz „A jeles művésznőnek, Walter Rózsiának emlékül és jókívánságként”) nem is feltétlenül igazolja a személyes találkozást. Maga a szoprán is homályban hagyja ezt a fontos részletet, amikor 1940-ben így nyilatkozik a *Nemzeti Újságban*: „Manon Lescaut alakjával már akkor foglalkoztam, amikor Puccini a Triptichon előadásait rendezte Budapesten, és kitüntető ajánló sorokkal elküldötte nekem költői művének zongorakivonatát.” A történetnek egyetlen árnyoldala van: Puccini utoljára 1912-ben járt Budapesten (a tizenhárom éves Walter Rózsi ekkor tánckari tagként erősítette az együttest), a három egyfelvonásos próbáin már csak megbízottja, Claudio Clausetti, a Ricordi főembere vett részt. Talán ő lehetett az összekötő kapocs az első magyar Georgette és a zeneszerző között. Arról ugyanis nincs tudomásunk,

hogy 1923 júniusában – amikor a komponista a kottát dedikálta – járt volna „magyar küldöttség” Viareggióban. Ellenben a következő nyáron három operaházi művész, Sándor Erzsi, dr. Dalnoki Viktor és az ifjú Nádasy Kálmán is töltött egy délutánt a nagybeteg, éppen a *Turandot*on dolgozó alkotónál.

A *Manon Lescaut* kottáját Walter Rózsi a haláláig őrizte. Néhány évvel később egy antikváriumban vásárolta meg az a gyűjtő, akinek örökösei révén az értékes relikvia az Operaház Emléktárába került. A nagyközönség először novemberben találkozhat a zongorakivonattal a Vörös Szalonban nyíló *Puccini és a magyarok* című időszakos kiállításon, ahol számos egyéb történet mellett ez a kottaritkaság is bemutatásra kerül. ○

○ Turandot, 1927, Walter Rózsi - Forrás: OPERA Archivuma és Emlékgyűjteménye

Évad végi ünnep

A Kamaraénekes és Étoile díjak mellett más *módon is jutalmazza művészeit* az OPERA. Ide tartoznak a kamaraművészi címek és azok az elismerések, amelyeket a dalszínház egykori jeles művészeinek és emlékezetes egyéniségeinek emlékére alapítottak. Mindezeket az évadot lezáró Csillagóra gála keretében vehetik át a kitüntetettek.

○ A Csillagóra Gála díjazottjai, 2024 - Kiyota Motomi, Starostina Kristina, Kozlova Polina, Stankowsky Endre, Rozsos István, Albert Zsófia, Kováts Andrea, Baukó Gabriella, Várnai Beáta, Scrivener Louís, Rácz Ottó - Fotó: Nagy Attila

A Csillagóra gálát követően a Székely Bertalan teremben bensőséges keretek közt adták át a dalszínház további elismeréseit. Az Oláh Gusztáv operai főrendező, vezető díszlet- és jelmeztervező emléket őrző plakettet Starostina Kristina címzetes magántáncos érdemelte ki, aki 2012 óta a Magyar Nemzeti Balett tagja, azóta klasszikus és modern koreográfiákban, kis szóló és főszerepekben egyaránt színpadra lépett. A karmestereknek és hangszeres művészeknek odaitélhető Ferencsik János-emlékdíjban a 2014 óta I. oboa szólamvezetőként dolgozó Rácz Ottó zenekari művész részesült, míg a Komor Vilmos karmester emlékére alapított plakettet Stankowsky Endre szólócsellista érdemelte ki. A Márk Tivadar, az OPERA egykori elismert jelmeztervezője előtt tisztelgő emléklapok idei díjazottja Sebastian Hannak díszlettervező, aki számos operaházi munka után idén a *Borisz Godunov* szcenikai tervezőjeként is közreműködött. A Gela Lajos, az Erkel Színház egykori főügyelője emlékére alapított plakettet – amelyet az OPERA művészeti támogató területén dolgozó valamely munkatársa kaphat meg – a 2002 óta az OPERA játékmester-rendezőasszisztenseként dolgozó Kováts Andrea játékmester vehette át.

Így lett júliustól a Magyar Állami Operaház Zenekari Kamaraművésze Várnai Beáta (az I. klarinét művésszel készült interjút a 20-21. oldalon olvashatják – a szerk.), a Magyar Állami Operaház Énekarának Kamaraművésze Baukó Gabriella szoprán, aki kiváló hangadottságai mellett izléses színpadi játékaival, valamint odaadó és példaértékű munkájával vált érdemessé az elismerésre, a Magyar Nemzeti Balett Kamaraművésze pedig Kiyota Motomi. A grand sujet 2019-ben csatlakozott a Magyar Állami Operaház balettkarához, kivételes technikai tudása klasszikus szólókban és kortárs koreográfiákban is hamar kitűnt. A társulat belső szavazásán a 2022/23-as évad legjobb táncári művészeinek választották, jelenlegi pozíciójába az idei évtől lépett elő. A Magyar Állami Operaház Gyermekkarának Kamaraművésze Kozlova Polina szoprán, aki a *makrancos királylány* koreográfiáját is készítette, e mellett korrepetálja a fiatalokat, és tevékenyen részt vesz a gyermekkar közösségi életében is. A Magyar Nemzeti Balettintézet Kamaraművésze Albert Zsófia III. évfolyamos növendék vált, aki többek között a *KisCsipke*-előadásokban a fiatal Auróra szólistaszerepében lépett színpadra.

A gála az intézmény Szláv szezonzárta, amely során – a szerződéses művészekkel együtt csaknem 1800 ember munkája révén – 12 premier, köztük 6 nagytermi előadás, 2 magyar ősbemutató, 3 gyermek- vagy ifjúsági produkció, összesen 201 opera- és 105 balettelőadás, 12 koncertszerű előadás és gálaest, 12 hangverseny, 14 sztárest valósult meg. A dalszínház művészei felléptek Dubajban, Bukarestben és Bogotában, miközben 49 opera- és 22 balettcím szerepelt a repertoáron, és számos világsztár lépett az OPERA színpadaira. ○

○ Csillagóra Gála, 2024 - Rajna Martin első karmester és az OPERA Zenekara - Fotó: Nagy Attila

Nyári élmény

A csillagos égbolt és a természet közelsége mindig inspirálóan hat. Ha ehhez hozzátesszük Rossini zsenialitását, nagyszerű humorát, az előadók felszabadultságát, az alkotók ihletettségét, **remek előadásra számíthatunk.** A júniusban a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon bemutatott *A sevillai borbély* pontosan ilyen volt.

A SEVILLAI BORBÉLY

Balga Gabriella (Rosina) a koloratúras virtuozitás legjavát adja, kiegyenlített hangjával lent és fent egyaránt dúsan kitöltve a szólamot, s hozzá olyan gyámleányt állít elének, akiből egészen nyilvánvalóan a kardosnál is kardosabb menyecske válik majd. Horváth István (Almaviva) (...) váltig kikezdetetlen eleganciával énekel, miközben játékba hozza grófi önbizalmát és ehhez mért kedélyét. Sebestyén Miklós (Bartolo) magabiztosan elhadarja, míg Kiss András (Basilio) eldöngi azt, amit tőle joggal elvárhatunk, s egyúttal mindketten fényesen igazolják a buffo zsánerben való jártasságukat és készségüket. Az operatörténet talán leghíresebb címszereplőjéig belépője Haja Zsolt (Figaro) jut, s ő nemcsak itt, de később is mutat és hallat még jobban érvényesült a Káel Csaba rendezésében meglevően némafilmes milióban. (...) Az így megszülető világba remekül illettek a Németh Anikó által tervezett, némafilmbeli kosztümöket idéző jelmezek, illetve a Szendrényi Éva által megálmodott fantasztikus díszlet. (...) Ez az egyszerre újszerű és időtlen megközelítés, valamint az előadás lendülete és humora is hozzájárulhat ahhoz, hogy minél szélesebb rétegek, különböző korosztályok és zenei ízlésű emberek számára is vonzóvá váljon a klasszikus zene."

(László Ferenc, Revizoronline)

NÉZŐI VÉLEMÉNYEK

„Minden szempontból zseniális előadás volt: kreatív rendezés, tökéletes hangok, érdekes kosztümök. Az egyik legjobb színházélményem.”
(Királyházi Anasztázia)

„Az operistáink csodálatosak, színészként is nagyot alakítottak. A rendezés kitűnő. Nagyon jól szórakoztunk, jövőnk máskor is!”
(Gál Erzsébet)

„Minden percét imádtam, köszönöm!”
(Vincze Anna)

„Magával ragadó előadást láthatott (...) a közönség. (...) Rajna Martin karmester lendületes, fiatalos, a részletekre is figyelő vezénylése inspirálóan hatott a Magyar Állami Operaház kiváló Zenekarára, Énekkarára és az egytől egyig bravúros énekesi teljesítményt és színészi alakítást nyújtó énekesekre is. (...) Az így megszülető zenei világ még jobban érvényesült a Káel Csaba rendezésében meglevően némafilmes milióban. (...) Az így megszülető világba remekül illettek a Németh Anikó által tervezett, némafilmbeli kosztümöket idéző jelmezek, illetve a Szendrényi Éva által megálmodott fantasztikus díszlet. (...) Ez az egyszerre újszerű és időtlen megközelítés, valamint az előadás lendülete és humora is hozzájárulhat ahhoz, hogy minél szélesebb rétegek, különböző korosztályok és zenei ízlésű emberek számára is vonzóvá váljon a klasszikus zene.”
(Tukács Orsolya, Magyar Nemzet)

„Hamar kiderül, hogy ezúttal is meglesz az örömünk, lévén a Magyar Állami Operaház nyári előbemutatója olyan Sevillait kínál, amelyből a legkevésbé sincs kisajnálva az előadói elkötelezettség, kedv és tehetség. Erre garancia mindjárt az operaházi zenekart vezénylő Rajna Martin személye, aki az agyonjátszottságában is örökkön hatásos nyitánytól kezdve oly fegyelmezetten szabad, jól kondicionált lendületet biztosít a produkciónak, hogy annak hála egy pillanatig sem feledhetjük: itt most sziporkázó derű uralja az estét. (...)”

Gyertyaláng helyett

Minden évben eljön az a nap, amikor összegyűlik a nemzetközi és magyar baletélet színe-java, hogy *megemlékezzen egy igazi balettlegendáról*, Nagy Ivánról. Alakjának visszaidézésére művészi teljesítményéhez méltó, virtuóz, szenvedélyes és látványos táncjeleneteket felvonultató ünnepi est keretében kerül sor. A Magyar Nemzeti Balett legjelesebb tagjai mellett meghívott vendégművészek is fellépnek, akik idén a Párizsi Nemzeti Opera, a Stuttgart Balett és a Bécsi Állami Balett társulatából érkeztek. Mint az előző esztendőkből, a VIII. Nagy Iván Nemzetközi Balettgálán is gazdára talált egy elismerés. A Solymosi Művészeti Díjat Sárkány István színpadmester, díszlettári csoportvezető vehette át, aki az elmúlt évadban a legtöbbet tette *A diótörő*-sorozat sikeréért.

„A Tango Harmony Budapest a portugál fado világába kalauzolt minket Vámos Veronika énekesnő közreműködésével: Rafai-Vetési Adrienn Armadinho szerzeményére készített azonos című koreográfiáját Porkoláb Cecília táncolta mély átéléssel. A vágyakozás, a nosztalgia, a szomorúság, a fájdalom mellett a szerelmet és az örömet is kifejezésre juttatta, vagyis mindazt, ami ezt a tipikusan melankolikus zenei műfajt jellemzi (...). A fiatal táncos a Magyar Nemzeti Balett-intézet Kamaraművésze, aki az első olyan növendék, aki a teljes képzés elvégzése után felvételt nyert a Magyar Nemzeti Balett tánckarába.”

(Ira Werbowsky, Der neue Merker, Ausztria)

NÉZŐI VÉLEMÉNYEK

„Egészen elképesztően gazdag évad csúcscsúszta volt a gála!”
(Isky Annamária)

„Csodás volt!”
(Gyarmatiné Ráti Anette)

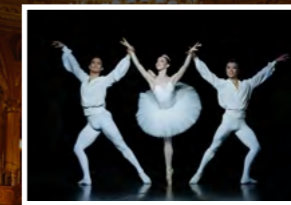
○ Melnyik Tatyjana, Kiyota Motomi -
Fotó: Nagy Attila

○ Porkoláb Cecília, MNBI -
Fotó: Nagy Attila

○ Adhonay Soares, Ines McIntosh,
Kiyota Motomi - Fotó: Nagy Attila

○ Yakovleva Maria, Denys Cherevichko -
Fotó: Nagy Attila

○ Kollár Imre karmester, Tango Harmony zenekar, MNBI és a fellépő vendégművészek - Fotó: Nagy Attila

○ Fotó: Nagy Attila

Tenni akarás, nem csak duma

Szerző: Várhegyi András

A Dumasínház alapítójaként Litkai Gergely neve elválaszthatatlanná vált a stand-up comedy műfajától, amelynek elismert alkotója. A Karinthy-gyűrés humorista azonban az Operaház világában is otthonosan mozog, hiszen már *fiatalon megérintette a zenés színház varázsa*, később pedig olyan produciók létrejöttét segítette, mint *A színigazgató* vagy a *Figaro*³.

Abszolút családi feladat, hogy a gyerekeket megnyerjük az operának – kezdünk bele a műfaj taglalásába Litkai Gergellyel, aki már egészen fiatalon fogékonyra vált a zenés színház iránt. – Kiskoromban nagyon sokat jártam az OPERÁ-ba a szüleimmel, az első meghatározó előadásélményem hat-hétéves koromban a *Spartacus* című balett volt. Otthon magam is újraalkottam a koreográfiát kicsiben, műanyag katonafigurákkal, saját készítésű díszlettel, elemláppal, olyan nagy hatást tett rám a produkció. Amit pedig életemben a legtöbbször láttam, az Donizetti *Szerelmi bájtala* volt, ugyanis bármikor elmaradt valami, valahogy mindig ezt tűzték műsorra. Gregor József gyerekkorom egyik legmeghatározóbb operaénekes volt, ha nem láttam vele tízszer az előadást, akkor egyszer sem. Szerintem fontos, hogy ilyen irányú nevelést is kapjunk, a mi gyerekeinket is rendszeresen visszük az OPERÁ-ba.

Fotó: Dumasínház

A zenés színházi műfajok a kulturális paletta legkönnyebben és ugyanakkor legnehezebben is befogadható elemei. Kicsit olyanok, mint a *South Park*: a felületével jól el lehet csípni a fiatalokat, de az ember akkor fogja igazán értékelni, ha a mélyére ás. Senki nem gondolná, hogy aki a mostani zenéken specializálódik, az befogadó lehet a klasszikus zenére, pedig nagyon is így van. Aki egyszer meghallgat közelről egy szimfonikus zenekart játszani, az utána nehezen felejtí.

Később te is aktív alakítója lettél a Házban zajló munkának. Milyen közös projektekben vettél részt eddig alkotóként?

Az egyik első színpadi szereplésem a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarának 160 éves ünnepségén volt, ahol én mondhattam a megnyitóbeszédet, amit élőben közvetített a Bartók Rádió. Még új öltönyt is vettem az eseményre! Később aztán komolyabb feladatok is megtaláltak. Nagyon szerettem darabösszefoglalókat írni az OPERA Műsorkalendáriumába. 160 karakterben, tehát SMS-hosszúságban kellett megragadni az operák lényegét, ami remek kihívás volt! Készítettem szövegátíratot Mozart *A színigazgató* című operájához, aminek Szabó Máté rendezésében volt a bemutatója 2014-ben az Erkel Színházban, Boldoghy Kummert Péterrel pedig a *Nagybögő* című darabból hoztunk létre stand-up estét az Eiffel Műhelyház megnyitójára.

Több operabeavató előadás megszületésénél is jelen voltál. Szerinted jót tesz az opera több kötöttséggel rendelkező műfajának, ha egy olyan rugalmasan alakítható színházi forma kerül mellé, mint a stand-up?

Szerintem akkor tud hasznára válni, ha mindenki tisztában van vele, hogy ezt most nem kell olyan komolyan venni, miközben

nem megy a minőség rovására, tehát a zene megmarad ugyanazon a magas színvonalon. Az elmúlt években gyümölcsöző kapcsolat alakult ki az OPERA és a Dumasínház között ilyen téren. Janklovics Péter és Kovács András Péter *Krampácsolók* címmel készített after-előadást az Eiffel Műhelyházban, amiben „hozzá nem értőként” mondták el, mit gondolnak egy komolyzenei koncertről vagy operaelőadásról. Petinek mellett is van zeneszereplő sorozata, *A zenegyűlölő*, amit a Danubia Zenekarral közösen készít, én pedig a Győri Filharmónikus Zenekarral működöm együtt hasonló projekteken, legutoljára egy üres győri uszodában, a medencében csináltunk koncertet.

Az Eiffel Műhelyház épp az ilyen jellegű kísérletezéseknek, izgalmas határátlépéseknek kiváló terepe – ráadásul nem is működik tőle messze légvonalban a Dumasínház. Végigkövettél valamennyire a létrejöttét?

Igen, nagyon szimpatikusnak találtam a kezdeményezést, annak pedig különösen örülök, hogy a Dumasínháztól és az otthonomtól is csak néhány buszmegállányra található. Nem hittem volna, hogy a VIII. kerület is az opera fellegetre lesz, az itt található Erkel Színház révén.

Épp az Eiffelben mutatták be 2021-ben a Figaro³ című előadást, amely három opera, A sevillai borbély, a Figaro házassága és A bűnös anya különleges vegyítéséből jött létre, és te írtad hozzá a dialógusokat.

A Covid alatt született meg a darab, igazi szellemi felüdülés volt a közös munka Dömötör András rendezővel és Bíró Bence dramaturggal, valamint Máthé Zsoltal, aki a dialógusokat szerezte. Szerencsére jól megírt művekkel volt dolgunk, Beaumarchais értett a vígjátékokhoz, és megfelelő rendezéssel

○ Figaro3 premier, 2021 - Fotó: Berecz Váler

ezek ma is abszolút működőképeseek. Plusz az énekesek is zseniálisak, akik színészilag is nagyon felkészültek voltak. Ma már nem elég, ha valaki jól énekel, több dimenzióját is meg kell mutatni a karakternek, hogy nézőként elhiggyük neki, hogy olyan lelkiállapotban van, mint amilyen ariát éppen előad. Ritka, hogy mindenkinek ennyire jól hasznosuljanak a kreatív erőforrásai, mint ennél az alkotófolyamatnál, öröm volt benne részt venni.

Volt olyan előadás a közelmúltból, amely nézőként megragadta a figyelmet?

Nagyon szerettem Ókovács Szilveszter *Tosca*-rendezését, amit nem olyan régen láttam, zeneileg nagy hatást gyakorolt rám. Eddig újító produkciónak beszéltem, de nincs bajom azzal sem, ha egy rendezés klasszikus, azt gondolom, mindennek megvan a maga érvényessége a világban. Pont a mi nap beszélgettem egy népi iparművésszel, és ő mondta, hogy nagy szükség van a hagyományok megőrzésére, hiszen később ebből tud kinőni valami más. Ha minden csak új lesz, akkor nagyon nehéz megtalálni a gyökereinket.

Tudni lehet rólad, hogy a környezettudatosság és a fenntarthatóság

szószólója vagy. Szerinted hogyan lehet jól érvényesíteni ezeket a szempontokat egy akkora „üzemben”, mint az Operaház?

Érdekes belegondolni, mi adja egy ekkora színháznak a legnagyobb lábnyomát. Mindenki azt mondaná, biztosan a díszlet és a jelmezek, pedig az odaérkező nézőknek és művészeknek mobilitási lábnyoma legalább annyira meghatározó, nem beszélve a hatalmas energetikai igényről, hiszen ezeket a hatalmas belső tereket hűteni és fűteni kell. Sokat számít ebből a szempontból, hogy a korszerűsítés révén jóval energiahatékonyabb lett az épület, az Eiffel Műhelyház esetében pedig már a tervezéskor gondolni tudtak a korszerű megoldások beépítésére.

Hiszel az előadásokon keresztül történő edukálás hatékonyságában?

Szerintem ennek a szemléletnek az átadása nagyon fontos kulturális szerep. Ez egy olyan probléma, amiről minél többet kell beszélni, hogy valahogy eljusson az emberekhez, és ne csak megértsük, hanem valóban változtassunk is. Ez talán a legnehezebb, mert olyanok vagyunk, hogy mindig csak a kifogásokat keressük. De előbb-utóbb mindenkinek feladata lesz tenni a jövőnkért, ha tetszik, ha nem. ○

ŐSZI PROGRAMOK

OKTÓBER, NOVEMBER

OPERAHÁZ

Mahler: **VIII. szimfónia**

Wagner: **A bolygó hollandi**

Dantzig – Schayk / Csajkovszkij: **A hattyúk tava**

Bizet: **Carmen**

Harangozó / Delibes: **Coppélia** (MVM OperaKaland)

Mozart / Menotti: **Bastien és Bastienne / A telefon** (MVM Pikoló Program)

Verdi: **Otello**

Solti Gála sztárokkal koprodukcióban a Georg Solti Akadémiával

Verdi: **Requiem**

Okan Demiriş: **IV. Murád**

Puccini: **Turandot**

Verdi: **Falstaff** (MVM OperaKaland)

Sztárestek zongorával: **Matthew Polenzani**

Eagling – Solymosi / Csajkovszkij: **A diótörő**

EIFFEL MŰHELYHÁZ

Adams: **Nixon Kínában**

Szörényi – Bródy: **István, a király** (junior)

Marschner: **A vámpír** (a Szentpétervári Kamaraopera vendégelőadása)

Bizet: **Gyöngyhalászkok** (a Szentpétervári Kamaraopera vendégelőadása)

A Szentpétervári Kamaraopera gálakonzertje

Príma Donnák + 1 Hős: **Lukács Gyöngyi / Kálmándy Mihály / Tokody Ilona**

Sztárestek zongorával: **Erwin Schrott**

Dace – Csajkovszkij: **KisCsipke** (MVM Pikoló Program)

Térj vissza győztesen! – Kossuth-díjasok sztárestje

IFJÚSÁGI PROGRAMOK

O/Encia Mona Danival, MVM Operatúra Papagenóval, (K)Eiffel, Jancsi!

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

OPERA.HU | FACEBOOK.COM/OPERAHAZ

EIFFEL

EIFFEL MŰHELYHÁZ
EIFFEL ART STUDIOS

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Giacomo Puccini
TURANDOT

Opera három felvonásban, olasz nyelven,
magyar, angol és olasz felirattal

Zeneszerző **GIACOMO PUCCINI**
Befejezte **FRANCO ALFANO, LUCIANO BERIO**
Szövegíró **GIUSEPPE ADAMI, RENATO SIMONI**
Rendező, koreográfus **BARTA DÓRA**

Látványtervező **TIHANYI ILDI**
Világítástervező **KATONKA ZOLTÁN**
Karigazgató **CSIKI GÁBOR**

Karmester **HALÁSZ PÉTER**

Közreműködik a Magyar Állami Operaház
Zenekara és Énekkara

BEMUTATÓ 2024. NOVEMBER 9., OPERAHÁZ

OperaApp

opera.hu | facebook.com/Operahaz